

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ REPUBLIC OF ARMENIA

ՄԱՍՈՒՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՍՈՑԻԱՑԻԱՅԻ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ
ИНФОРМАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ НАЦИОНАЛЬНОЙ АССОЦИАЦИИ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ
INFORMATION MAGAZINE OF NATIONAL ASSOCIATION OF CONSUMERS

ՄԱՍՈՒՆ

ՍԿՍԱՅ
1997
թվականից

20 տարի Մաառուղների միջազգային ասոցիացիայի
(Consumers International) կազմում

#3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2018

ՄՊԱՌՈՂ

տեղեկատվական, վերլուծական,
խորհրդատվական պարբերական

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝

ԱՆՆԱ Սպառողների ազգային ասոցիացիա

ՄԵԼԻՏԱ ՀԱՎՈՐՅԱԼ

Գլխավոր խմբագիր

ՍԱՄՎԵԼ ՆԱՀԱԴԵՏՅԱՆ

Գործադիր տնօրեն

ՆԱՐԻՆԵ ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆ

Խմբագիր

ԼԻԱ ՕՍԻՊՅԱՆ

Մենեջերների անվտանգության վերլուծության
պատասխանատու, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս,
Կենսաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

ՌՈՒԲԵԼ ՀԱՅԹՅԱՆ

Ասոցիացիայի փոխնախագահ, մարքեթինգի
և մոնիթորինգային հետազոտությունների
պատասխանատու, սննդի ապահովման
ծառայությունների սերտիֆիկացման փորձագետ, սննդի
որակի աուդիտոր

ԼԵՎՈՆ ԱՃԵՄՅԱՆ

Գյուղմթերքների որակի վերլուծության
պատասխանատու, Կենսաբանական գիտությունների
թեկնածու, Էկոլոգիայի միջազգային ակադեմիայի
անդամ

ԱՆՆԱ ՆԱՀԱԴԵՏՅԱՆ

Ասոցիացիայի արտաքին և ներքին
հարաբերությունների գծով փոխնախագահ, փորձագետ

ՀԱՍՄԻԿ ՆԱՀԱԴԵՏՅԱՆ

Հայաստանի սպառողների ազգային ակադեմիա
ԻԱՄ արտաքին և ներքին հարաբերությունների գծով
փոխնախագահ, PR մասնագետ

ՌՈԶԱԼԻԱ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Լաբորատորիաների գծով փորձագետ

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՄԵԼԻՔՅԱՆ

Ասոցիացիայի գլխավոր փորձագետ, Երևանի
Պետական տնտեսագիտական համալսարանի
Տեխնոլոգիաների և բնական գիտությունների ամբիոնի
դոցենտ, Տնտեսագիտության թեկնածու

ԱՐԱՄ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

Տեղեկատվության վերլուծության պատասխանատու,
Երևանի Ազգային համալսարանի դոցենտ

ԺԵՆՅԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ալկոհոլային և ոչ ալկոհոլային խմիչքների որակի
վերլուծության պատասխանատու,
Կենսաբանական գիտությունների թեկնածու

ԱՐԴԱ ԻՍԿՈՅԱՆ

Իրավախորհրդատու, ԵՊՀ Իրավաբանական
ֆակուլտետի Քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի
վարիչ, պրոֆեսոր

ԱՐԱՎԵԼ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Լրագրող

ՌՈՒԲԵԼ ԲՈՒԲՈՒՇՅԱՆ

Դիզայներ

ԱՐԵՎԻԿ ԴԱԴԻԿՅԱՆ

Լուսանկարիչ

ՄՊԱՌՈՂ

տեղեկատվական, վերլուծական,
խորհրդատվական պարբերականի
խմբագրական խորհուրդ

ՀԱՅՐԱԴԵՏ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, Բժշկական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր

ՎԻԼԵՆ ՀԱՎՈՐՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս,
Բժշկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

ԱՐԱՄ ՇԱՀԻՆՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, Քիմիական և ֆիզիկական
գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Ամերիկյան
քիմիական ընկերության և Ամերիկյան
Ֆոտոկենսաբանության ընկերության անդամ

ՌՈՒԲԵԼ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքի
ակադեմիկոս-քարտուղար

ԱՐՄԵԼ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Բժիշկ-ճառագայթաբան,
Բժշկական գիտությունների դոկտոր

ԵՐԵՄ ԶԱԽՈՅԱՆ

Հայաստանի սպառողների ազգային ակադեմիա ԻԱՄ
Նախագահության անդամ

ՂԱՎԻԹ ՕՀԱՆՅԱՆ

Հայաստանի սպառողների ազգային ակադեմիա ԻԱՄ
պատվավոր անդամ,
Տնտեսագիտության թեկնածու

ԱՐՄԵԼ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Հայաստանի Արդյունաբերողների և գործարարների
(գործատուների) միության Նախագահ

ԹԱԹՈՒԼ ՄԱՆԱՍԵՐՅԱՆ

Տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

ՑՈԼՎԱՐԴ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Հայաստանի վաճառականների միության Նախագահ

ԿԱՌԵԼ ԱՐԱՄՅԱՆ

ՌԴ Զափագիտության ակադեմիայի ակադեմիկոս,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ

ԱՐՄԵԼ ՍԱՐԱԹԵԼՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ Էկոլոգոստոսֆերայի հետազոտությունների
կենտրոնի տնօրեն

ԳԱԳԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Հայաստանի սպառողների ազգային ակադեմիա ԻԱՄ
պատվավոր անդամ

ՎԱՐԻՆԵ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Կենսաբանական գիտությունների թեկնածու

ՊՈՐԿ ՍԱԶՈՒԼՅԱՆ

Մոնրեալի ՄաքԳիլ համալսարանի դասախոս, դոկտոր,
պրոֆեսոր

ԻՐԻՆԱ ՎԻՆՈԳՐԱԴՈՎԱ

Սպառողների ազգային ասոցիացիայի
պատվավոր անդամ

2018 թ. երրորդ եռամսյակի մարքեթինգի և մոնիթորինգային հետազոտությունների արդյունքները

Սպառողների ազգային ասոցիացիան շարունակում է իրականացնել մոնիթորինգային գործընթաց հացաբուլկեղենի, հրուշակեղենի, կաթնամթերքի, հյուսերի և ըմպելիքների, պաղպաղակի, մսամթերքի, թռչնամսի և ձվի, ոգելից և ոչ ոգելից խմիչքների, խոհարարական կիսապատրաստվածքների, հանրային սննդի, նաև բուսական և կենդանական յուղերի արտադրման և իրացման ոլորտներում:

«50 լավագույն արտադրողներ» ծրագրի շրջանակում ուսումնասիրվել են մոտ 350 մեծ ու փոքր առևտրային կազմակերպություն և 26 սննդի արտադրական ձեռնարկություն:

Այս եռամսյակ, հաշվի առնելով ամառվա տապը, ուսումնասիրվել է բացօթյա՝ փողոցային առևտուրը ևս, հանրային հեռուստատեսության աշխատակիցների հետ երկու շրջայց է կատարվել, և հանրությանը ներկայացվել է այդ առևտրի աղաղակող վիճակը:

Ասոցիացիայի մասնագետները, պայմանավորված հանգստի սեզոնով, ծանուցել են նաև մարզերում գործող հանգստավայրերի սննդի կազմակերպմանը:

Հացաբուլկեղենի, ալրային և շաքարային հրուշակեղենի արտադրություն

Դարձյալ հացամթերքի արտադրման ու իրացման մասին: Երրորդ եռամսյակում էլ այս գործընթացի անբարեխիղճ կազմակերպման հետևանքով սպառողին անհայտ են մնացել գևած հացի քաշը, տեսակը, արտադրողի տվյալները, ժամկետի մասին տեղեկությունը, ինչից հաճախ անտեղյակ է լինում անգամ վաճառողը (խոսքն իրացվող հացի մոտ 40 տոկոսի մասին է):

Սրանք այն ցավոտ խնդիրներն են, որոնք մեր կողմից բարձրաձայնվում են մշտապես: Արդարության դեմ չմեղանչելու համար ասենք, որ, թեև դանդաղ տեմպով, բայց իրականացվում է նաև փաթեթավորված, լիարժեք մակնշված հացի իրացում (մոտ 15-20 տոկոս) և թույլատրելի փոխադրամիջոցներով տեղափոխում (մոտ 80-85 տոկոս):

Անհանգստացնող է հացի արտադրությունում կասկածելի հավելանյութերի (փխրեցուցիչ, բարելավիչ, վիտամիններ) հիմնականում չչափավորված օգտագործումը:

Վերջերս իրականացված ստուգայցի ընթացքում պարզվեց, որ Գ. Նժդեհի հրապարակի և Թելման փողոցի հատման անկյունում, գարեջրի կրպակի հարևանությամբ, մայթին, հակասանիտարական պայմաններում վաճառվում են տարբեր տեսակի հացեր: Ի դեպ, հացավաճառը լրագրողներից թաքնվեց հենց գարեջրի կրպակում: Օդի մոտ 40 աստիճան ջերմաստիճանի տակ հացն իրացվում էր պոլիէթիլենային փաթեթավորմամբ, որի հետևանքների

մասին մասնագետները, կարծում ենք, ասելիք կունենան: Միայն հիշեցնենք, որ հացն օգտագործվում է առանց ջերմային մշակման, ուստի չպետք է թույլ տալ, որ արևի բարձր ջերմաստիճանից վնասվող պոլիէթիլենը վնասի հացամթերքը: Այս խնդրի ամենահեշտ լուծումը թերևս նման կետերից գնում չկատարելն է, ինչի արդյունքում նման վաճառք պարզապես չի իրականացվի:

Ալրային հրուշակեղենի շուկայում կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքում բացահայտված՝ նկատելի թերություններով ու բացթողումներով աշխատող ընկերությունները ներկայացվում են ստորև. «Գեղամ Մուրադյան» («Գեղամա» ապրանքանիշ), «Հեկտոր Մանվելյան», «Միրաժ», «Ալվարդ Մարգարյան», «Գայա Բադդասարյան», «Լիզա Վարդանյան», «Վարդան և Մոնիկա», «Էդուարդ Մինասյան», «Սուսաննա Շահինյան», «Արմեն Հովհաննիսյան», «Վարազդատ Մանուկյան», «Վարդուհի Մուրադյան», «Էդիսոն Հովսեփյան», «Տորթեր Մարինայից», «ԷՄ ընդ Կա», «Արմինաշող» և այլ ընկերություններ:

ԳՐԱՆՂ ՔԵՆՂԻ ընկերություն

Որպես շաքարային և ալրային հրուշակեղենի արտադրության ոլորտի առաջատար, ներկայանում է «Գրանդ Քենդի» ընկերությունը, որի արտադրանքը կարողանում է շուկայից դուրս մղել ցածրորակ արտադրանքն ու անբարեխիղճ արտադրողներին: Այսօր իրացվող հրուշակեղենի համարյա 1/3-ը «Գրանդ Քենդի» ապրանքանիշով է:

2001 թ.-ից հայ գևորդը սպառում է նաև «Գրանդ Քենդի» ընկերության սերուցքային, շոկոլադե, մրգային և այլ բնական հավելումներով պաղպաղակները՝ արտադրված իտալական հոսքագծերով:

Ընկերությունն արտադրում է նաև սառը սուրճ և 3 տեսակի սառը թեյ:

«Գրանդ Քենդի» հրուշակեղենի տեսականին ներառում է մրգային, մեղրային, ընկուզային և շոկոլադե հավելումներով ավանդական տորթեր, քաշային և հատային խմորեղեն:

«Գրանդ Քենդի» արտադրում է կոնֆետների մեծ տեսականի:

Կաթ-կաթնամթերքի արտադրություն

Այս ոլորտում Սպառողների ազգային ասոցիացիայի կատարած մշտադիտարկման արդյունքներով տարիներ շարունակ լավագույն տասնյակում կայուն տեղ են զբաղեցնում հետևյալ ընկերությունները:

- Աշտարակ կաթ,
- Թամարա,
- Զանախ:

Կաթնամթերքի շուկայում սպառողներին անհանգստացնում է մի արատավոր երևույթ: Վաճառակետերում դարձյալ գրանցվել են սպառողին մոլորեցնելու դեպքեր, երբ փորձում են, արտաքին նմանությունն օգտագործելով, մի ընկերության արտադրանքն իրացնել մեկ այլ ընկերության արտադրանքի փոխարեն: Մասնավորապես՝ մեզ առայժմ հաջողվել է բացահայտել «Արզնի» և «Էջմիածին կաթ» ընկերությունների կողմից վաճառվող թթվասերին նմանակող (թթվասերային արտադրանք) կաթնամթերքը: Առավել հաճախ կարագների կողքին վաճառվում են ավելի ցածր գին ունեցող բուսական յուղերի խառնուրդներ կամ սփրեդներ, որոնց անունը կամ չի նշվում, կամ նշվում է մանր տառերով ոչ այնքան տեսանելի հատվածում: Նման փաստ արձանագրվել է «Մարինկա» սուպերմարքեթում, որի հացի արտադրամասը, ի դեպ, գտնվում է նկուղային հատվածում խիստ հակասանիտարական և ոչ բարվոք վիճակում:

Մսամթերքի արտադրություն

Ոլորտում գործում են չորս տասնյակից ավել արտադրողներ, որոնք հիմնականում օգտագործում են ներկրված նույն հումքն ու բաղադրիչները, սակայն ոչ միշտ են կարողանում արտադրությունն իրացնել պատշաճ արտադրական և սանիտարահիգիենիկ պայմաններում: Այս անգամ լավագույն տասնյակում (ըստ իրացման ծավալների) շարունակում են կայուն տեղ զբաղեցնել հետևյալ ընկերությունները:

- ԲԱՐԻ ՍԱՄԱՐԱՑԻ,
- ԱԹԵՆՔ,
- ԲԵԿՈՆ ՊՐՈԴՈՒԿՏ,
- ԱՌԴԵԼԻԿԱՏԵՍ,
- ՑԱՐԻՑԻՆՈ (Царский продукт ապրանքանիշ),
- ԲԱԲԻԿ 90 («Դի Ջի Միթ Ֆուդ» ապրանքանիշ),
- ԳԱԼՍՏՅԱՆՆԵՐ ՀԱՅՐ ԵՎ ՈՐԴԻ («ԳԳԳ» ապրանքանիշ),
- ԼՈՒՄԱ:

Պաղպաղակի արտադրություն

Այս ամառ, հաշվի առնելով սպառողների կարծիքներն ու օրգանոլեպտիկ փորձարկումների արդյունքները, շուկայում իրացվող արտադրանքը, անգամ լավագույնների ցանկում ընդգրկվածներինը, համային առումով տարբերվում է նախորդ տարիների արտադրանքի բնորոշ համից: Սրա պառճառը թերևս արտադրության ընթացքում առավել մատչելի բուսական յուղերի, մասնավորապես՝ կոկոսի յուղի օգտագործումն է:

Այս մտահոգություններով հանդերձ, ներկայացնում ենք լավագույն արտադրողներին, որոնք են.

- **Թամարա,**
- **Գրանդ Ջենդի,**
- **Աշտարակ կաթ,**
- **Pink Berry ընկերությունները:**

Pink Berry ընկերություն

Pink Berry-ն իր գործունեությունը սկսել է 2013 թ.՝ արտադրելով առանձնահատուկ համով և որակական հատկանիշներով աչքի ընկնող փափուկ պաղպաղակ, որը բոլորի մոտ արթնացնում է մանկության «լցնովի» պաղպաղակի համը:

2017 թվականից Pink Berry-ն իր առջև նոր նպատակ է դրել՝ դուրս գալու դեպի նոր շուկաներ և սկսելու պաղպաղակի զանգվածային արտադրություն:

Արտադրության մեջ դնելով նորագույն սարքավորումներ՝ ընկերությունն արտադրում է միջազգային ստանդարտներին համապատասխան պաղպաղակներ՝ պաղպաղակի արտադրության մեջ ստեղծելով նոր չափանիշներ:

Պաղպաղակները միևնույն արտադրվել են անցնում են բավականին երկար ճանապարհ: Ընկերությունում հաշվի են առնում յուրաքանչյուր դետալ և փորձում են գոհացնել սպառողին:

Հայաստանյան շուկայում Pink Berry-ն համագործակցում է սիրված և ճանաչված բազմաթիվ սրճարանների հետ: Սպառողի կողմից սիրվել և լայն տարածում են գտել հատկապես Մայոմինները, Pinko-ն, Կոնը, Դոպինգը: Իսկ վերջերս ընկերությունը ներկայացրել է իր նոր պաղպաղակը՝ Դիլիմը, որն արդեն հասցրել է սիրվել պաղպաղակասերների կողմից:

Այսօր Pink Berry ընկերության արտադրանքը կարելի է գտնել Երևան քաղաքի ամեն մի անկյունում, ինչպես նաև Գյումրի, Էջմիածին և Վանաձոր քաղաքներում:

Եթե ձեր բնակության վայրում այս պաղպաղակները դեռ չեն գտնում, ապա սպասեք, և նրանք անպայման կգան քաղաքացնելու ձեր օրը:

Հյուրերի և ըմպելիքների արտադրություն

Տավոք, այս բնագավառներում լավագույն տասնյակում տեղական ոչ մի արտադրող ընդգրկված չէ: Փաստենք, որ, մասնավորապես՝ հյուրերի և ըմպելիքների ոլորտում Հայաստանում իրացվելու նպատակով արտադրվող հյուրերի որակը շեշտակիորեն նվազել է:

Թռչնամսի և ձվի ոլորտ

Մեր երկիրն ապահովված է թռչնամսի 80-85 և ձվի 100 տոկոս տեղական արտադրությամբ: Որակի մասին խոսել կարող ենք միայն այն դեպքում, երբ թռչնամս և ձու արտադրող ընկերությունները մեր մասնագետներին ներկայացնեն տվյալներ ներկրվող կերի մասին:

Ոգելից խմիչքների արտադրություն

Տարիներ շարունակ լավագույն տասնյակում շարունակում են կայուն տեղ զբաղեցնել հետևյալ արտադրողները՝ «Շամպայն գինիների գործարանը» և «Պռոշյանի կոնյակի գործարանը»:

ՇԱՄՊԱՅՆ ԳԻՆԻՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Շամպայն գինիների գործարանն ունի միջազգային չափանիշներին համապատասխան արտադրության տեխնոլոգիա, որակի հսկման լաբորատորիա և բարձրակարգ մասնագետներ:

Հայաստանում միայն այս ընկերությունն է արտադրում շամպայն գինիների ողջ տեսականին ավանդական մեթոդով ֆրանսիական տեխնոլոգիայով դասականից մինչև հավաքածու: Արտադրանքն ամբողջովին սերտիֆիկացված է:

Տեսականին բազմազան է՝ շամպայն (Հայկական շամպայն չոր, Հայկական շամպայն կիսաչոր, Հայկական շամպայն կիսաքաղցր, Կարմիր խաղուն գինի «Տիգրան Մեծ», Հայկական շամպայն կոլեկցիոն Բրյուտ, Հայկական շամպայն Կոլեկցիոն կիսաչոր), խաղողի գինիներ (Ֆրանս, Վալք Արենի, Նվարդ, Հարսանեկան, Հողի արյուն, Հայկ Նահապետ (Կարմիր կիսաքաղցր և Սպիտակ կիսաչոր), Վերածնունդ, Սպիտակ քիչմիշ կիսաքաղցր, Սև քիչմիշ կիսաքաղցր), մրգա-պտղային սեղանի կիսաքաղցր գինիներ (Նռան գինի, Մոշի գինի, Բալի գինի, Ազնվամորու գինի, Ելակի գինի, Սև հաղարջ, Միկադո (Սալորի կիսաքաղցր գինի), կոնյակներ օրդինար և տեսակավոր (Ֆրանս 3, 5, 7, 10, 15 տարիների հնության, Մենուա 3 տարեկան, Տրդատ 5 տարեկան, Гордость Армении 3, 5, 7, 10 տարիների հնացմամբ, Նարե 6, 10, 15 տարիների հնացմամբ):

ՊՈՌՇԱՆԻ ԿՈՆՅԱԿԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Պարբերաբար ներդրվող նորագույն տեխնիկական միջոցների, հմուտ և փորձառու մասնագետների նվիրված աշխատանքի շնորհիվ՝ Պռոշյանի կոնյակի գործարանի արտադրանքն ունի բարձր որակ, ներկայանալի տեսք և հրաշալի համային հատկանիշներ:

Գործարանում արտադրվում են 3-30 տարվա հնության հայկական կոնյակներ (Մանե, Պապ թագավոր, Շիրազ, Չարենց, Արծրունի, Արփինե, Վարդան Մամիկոնյան, Արմենուհի, Խենթ և այլն)՝ պատրաստված Արարատյան դաշտի խաղողի լավագույն տեսակներից, լիկյորներ ու նորագույն տեխնոլոգիաներով արտադրված լավագույն մրգային՝ Նռան, սալորի, սև հաղարջի, բալի, ծիրանի, սերկևիլի, մոշի գինիներ:

Գործարանի բարձրորակ արտադրանքն իրացվում է Հայաստանում, Ռուսաստանում, ԱՄՆ-ում, Ուկրաինայում, Բելառուսում, Վրաստանում, Գերմանիայում, Հունաստանում, Լեհաստանում և այլուր:

ՍԱՆՖՈՒԴ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

2009 թ. գործունեությունն ծավալած ՍԱՆՖՈՒԴ ընկերությունն առաջատար տեղ է զբաղեցնում սփրեդ և յուղ արտադրող հայաստանյան ընկերությունների շարքում: Նա շուկայում հայտնի է ԻՄՊԵՐԻԱ ՎԿՈՒՍԱ, ՑԱՐՍԿԻՅ, ՄԱՍԵԼԿՈ, ՍՈՆՅԱՉՆԱ ԴՈԼԻՆԱ ապրանքանիշերով:

Ընկերության բարձրորակ սփրեդներն արտադրվում են բուսական յուղի և ճարպերի հիման վրա, ունեն հավասարակշռված կազմ: Չեն պարունակում խոլեսթերին և տրանսճարպեր, արտադրության ժամանակակից տեխնոլոգիայի շնորհիվ՝ դրանցում պահպանվում են բուսական յուղերի օգտակար հատկությունները: Սփրեդները հարստացված են վիտամիններով:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՍՆՈՒՆԴ

Ասոցիացիան մշտապես ուշադրության կենտրոնում է պահում հանրային սննդի ոլորտը՝ կարևորելով սպառողների առողջության և շրջակա միջավայրի պահպանությունը: Մոնիթորինգի անցկացման համար հիմք են ծառայում «Առևտրի և ծառայությունների մասին» և «Սպառողների իրավունքների պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքներից բխող պահանջները, մասնավորապես՝ ճշտվում են.

- ընդհանուր սանիտարական վիճակը,
- աշխատակիցների բուժզննման ժամանակին իրականացումը,
- արտադրող, սպասարկող անձնակազմի (խոհարար, բարմեն, մատուցող) համապատասխանությունն իրենց ներկայացվող պահանջներին,
- ձեռք բերվող մթերքներին ուղեկցող փաստաթղթերը,
- անհրաժեշտ առևտրա-տեխնոլոգիական սարքավորումների առկայությունը,
- օբյեկտի համապատասխանությունը ՇԶԿ գործող նորմերին:

Հարկ է նշել, որ հանրային սննդի շատ կետեր չեն ապահովում նշված պահանջների մեծ մասը: Թերացումներով աչքի են ընկնում հատկապես ԱԶ Կամո Ադամյան «խորտկարանը», ԱԶ Գոհար Թորոյան «խորտկարանը», «Հակոբ-S» ընկերության սրճարանը, «Աննա ՍՊԸ» խորտկարանը, «Կրիստալ» բար-կարաոկեն, Բաշ Ապարան ընկերության «Ապարան» բուֆետը, «Բալենի

Ա.Կ.» խոհարարական խանութը, «Նոր թնրատուն» և «Հացատուն» խորտկարանները:

Ցավալի է, որ հաճախ բացթողումներ են գրանցվում նաև շքեղ արտաքին ու կահավորանք ունեցող ռեստորաններում՝ «Գիզա», «Չովունի», «Միրած», «Եվրոպա»:

Մոնիթորինգային աշխատանքները շարունակվում են: Դրանց կարող են մասնակցել նաև սպառողները՝ կապ հաստատելով 010 24 92 04 հեռախոսահամարով:

ՄՊԱՍԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏ

ՎԻՎԱՍԵԼ-ՄՏՍ ընկերություն

Երկարամյա գործունեության ընթացքում ՎիվաՍել-ՄՏՍ ընկերությունը սոցիալական ներդրումներ է կատարել կրթության, մշակույթի, շրջակա միջավայրի պահպանության, առողջապահության, համայնքային զարգացման, սպորտի և այլ ոլորտներում: Այս ամենի նպատակը հասարակության բարօրության ապահովումն է և բաժանորդների բարձրակարգ սպասարկումը հանրապետության ողջ տարածքում:

ԷՅ-Ի-ՋԻ ՍԵՐՎԻՍ ընկերություն

«Էյ-Ի-Ջի Սերվիս» ՍՊԸ-ն ՀՀ ողջ տարածքում իրականացնում է գազա-սպառման կենցաղային համակարգերի տեխնիկական սպասարկում, ինչը պարտադիր կատարման նորմ է՝ սահմանված ՀՀ Կառավարության կողմից հաստատված տեխնիկական կանոնակարգերով: Ընկերությունը սպասարկում է 670.000 բնակիչ-բաժանորդի ու ավելի քան 1700 բաժանորդ-կազմակերպության: Գործունեության հիմնական նպատակը գազասպառման կենցաղային համակարգերի որակյալ և ժամանակին սպասարկումն է՝ ի նպաստ դրանց շահագործման անվտանգության բարձրացման (մանրամասն՝ էջ 12):

ՍԵԼԵՆԱ ՍԵՐՎԻՍ ընկերություն

Այս ընկերությունը մշտապես աչքի է ընկնում ծառայությունների մատուցման բարձր որակով՝ գերժամանակակից լավագույն տեխնոլոգիաների շնորհիվ իրականացվող մաքրման և խնամքի աշխատանքների համար արժանանալով սպառողի բարձր գնահատականին: Ընկերությունն առաջարկում է ընդհանուր, ստանդարտ և պրեմիում կարգի ծառայություններ, որոնցից արդեն երկար տարիներ օգտվում են Հայաստանի ամենահեղինակավոր և բարձրակարգ հյուրանոցներն ու ռեստորանները (Մարիոթթ, Թուֆենկյան, Վիլլա դե Լենդա, Եվրոպա, Սալոն, Շարլ, Լա Պիացցա, Աի Լեոնի և այլն):

ՎԵՐԴԵ ընկերություն

Համագործակցելով իտալական ու գերմանական FIRBIMATIC, Miele, PONY, Seitz, Kreussler, BUFA և այլ ընկերությունների հետ՝ «Վերդե» սրահն իրականացնում է քիմիական և բնական մաքրում:

«Վերդե» ընկերությունն օգտագործում է շրջակա միջավայրը չաղտոտող, անվնաս նյութեր:

www.verde.am կայքում ներկայացված են բոլոր ծառայությունների գնացուցակը և մանրամասն նկարագրումը:

ՎԻ-ԷԼ-ՎԻ ՍԵՆՐԵ ԷԼԵԿՏՐՈՆԻԿԱՅԻ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԻ ՑԱՆՑ

Ցանցի բոլոր խանութները տարեց-տարի համալրվում են նոր ապրանքանիշերի ու բրենդների ապրանքներով: Այստեղ հաճախորդներին սպասում են աշխարհում ամենահայտնի և մեծ պահանջարկ վայելող բրենդների (SAMSUNG, TOSHIBA, HITACHI, SONY, LG, BRAUN, PHILIPS, DELONGHI, PANASONIC) էլեկտրատեխնիկան և բարձրակարգ սպասքի լայն տեսականին: Ուշադրության է արժանի փաստը, որ «Վի-Էլ-Վի Սենթրը» համարվում է չինական ամենահայտնի VIKASS և աշխարհում ինովացիոն համակարգեր ստեղծող առաջատար HISENSE ընկերությունների պաշտոնական ներկայացուցիչը Հայաստանում:

«Վի-Էլ-Վի Սենթր» ընկերությունն առաջարկում է ապառիկ գնումներ կատարելու լավագույն պայմանները: Նա համագործակցում է Հայաստանի գրեթե բոլոր առաջատար բանկերի հետ, ինչի շնորհիվ ապառիկ գնումները ձևակերպվում են տեղում հաշված րոպեների ընթացքում:

ԷԼԲԱՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

2011 թ. Quality Austria ավստրիական կազմակերպության կողմից Որակի կառավարման համակարգի ISO 9001:2008 միջազգային սերտիֆիկատի արժանացած հայ-գերմանական «Էլբատ» ընկերությունն արտադրում է կապարաթվային կուտակչային մարտկոցներ տարբեր ավտոմեքենաների համար: Ընկերության մարտկոցներն ունեն երաշխիքային և հետերաշխիքային սպասարկում:

Դեպի առողջ կյանք տանող առաջին քայլն առողջ սնունդն է:

Հատկապես վերջին տարիներին սպառողներն ավելի շատ են նախապատվությունը տալիս օրգանական սննդամթերքին: Դրա համար առանձնացվում են հատուկ վաճառատներ, որոնց առաջարկված տեսականու բազմազանությունը հաճախ շփոթության մեջ է գցում գնորդին:

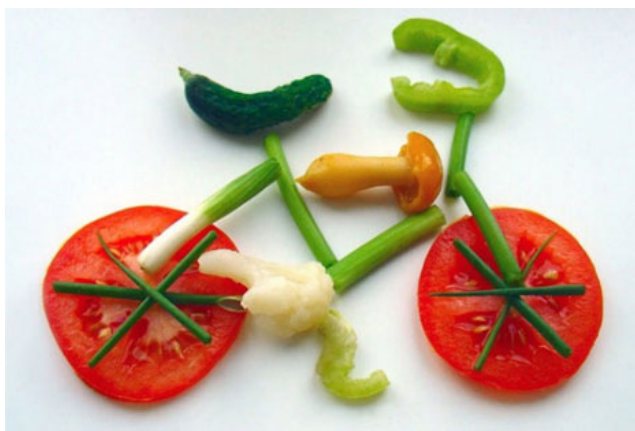
Օրգանական սնունդ

Օրգանական գյուղատնտեսությունը բարերար ազդեցություն է ունենում շրջակա միջավայրի վրա, քանի որ կիրառվող մեթոդները թույլ են տալիս նվազեցնել հողի աղտոտվածությունը և ավելացնել բերքատվությունը: Թունաքիմիկատներից հրաժարվելու արդյունքում մի շարք թռչուններ ու մանր կենդանիներ ոչ միայն չեն վերանում, այլև շարունակում են վերարտադրվել:

Բացի միրգ-բանջարեղենից, ընդդեմից, թեյից, սուրճից, չրերից, հացամթերքից՝ օրգանական կարող են լինել նաև միսը, հավկիթը, կաթնամթերքը, եթե ստացվել են էկոլոգիապես մաքուր արոտավայրերում օրգանական սննդով, առանց հակաբիոտիկների և ածի հորմոնների աճեցված կենդանիներից:

Որ սննդամթերքն է համարվում օրգանական

«Օրգանական» տերմինը վերաբերում է գյուղատնտեսական արտադրանքի աճեցման և վերամշակման այն մեթոդին, որը համապատասխանում է միջազգային ընդունված չափանիշներին, այն է՝ օրգանական մշակաբույսերն աճեցվում են «անվտանգ» հողում, ինչը նշանակում է, որ բացառված է թունաքիմիկատների, պարարտանյութերի, արհեստական սննդային հավելումների օգտագործումը: Նաև վաճառքի վայր են հասցվում հատուկ փոխադրամիջոցներով:

Ի դեպ

Օրգանական սննդամթերքն առավել օգտակար է երեխաներին, քան մեծահասակներին, քանի որ փոքրիկների օրգանիզմը դեռևս պատրաստ չէ ինքնուրույն պաշտպանվելու թունաքիմիկատների բացասական հետևանքներից: Մնում է վստահ լինել, որ մակնշման մեջ հանդիպող «օրգանական» բառն իսկապես երաշխիք է սննդամթերքի օրգանական լինելու:

Ինչպես տարբերել

Արտադրանքի օրգանական լինելը սովորաբար հաստատում կամ ժխտում են սերտիֆիկացման մարմինները, որոնք վերամշակման որոշակի չափանիշներով արտադրության բոլոր փուլերում ստուգում և հաստատում են սննդամթերքի համա-

պատասխանությունն ընդունված պահանջներին: 1972 թ.-ից աշխարհում գործում է Էկոգյուղատնտեսական շարժման միջազգային ֆեդերացիան (IFOAM), որի կազմում ընդգրկված է 760 կազմակերպություն 100 երկրից: Քանի որ աշխարհում դեռևս գոյություն ունի մեկ միասնական տարբերանշան, որի առկայությունը մակնշման մեջ կիռնի տվյալ ապրանքի օրգանական լինելը, յուրաքանչյուր երկիր օգտագործում է իր նշանը կամ գրությունը: Մասնավորապես՝ Անգլիայում մակնշումը պարունակում է OR-GANIC, Գերմանիայում՝ BIOLOGISCH կամ OE-KOLOGISCH, Ֆրանսիայում՝ ISSUE D'AGRI-CULTURE BIOLOGIQUE, Շվեյցարիայում՝ BIO, Նիդեռլանդներում՝ ECO եզրույթը:

Օրգանականը ոչ օրգանականից տարբերելու դյուրին մեթոդ է նաև սեզոնայնությունը, ինչը նշանակում է, որ ձմռան ամիսներին վաճառվող ելակը կամ ձմերուկը ոչ մի դեպքում օրգանական լինել չեն կարող:

Մակնշումը

Եթե սննդամթերքը մակնշված է իբրև «բնական» կամ «առանց GMO-ի», դեռ չի նշանակում, որ այն օրգանական է: Բնական սննդամթերքի ցանկն անհամեմատ մեծ է օրգանականից, քանի որ վերջինիս համար սահմանված են արտադրական կոնկրետ չափորոշիչներ:

1. Օրգանական գյուղատնտեսությունը պետք է զարգանա էկոլոգիապես մաքուր, այսինքն՝ արտադրական ձեռնարկություններից, տրանսպորտից, ջրի և օդի աղտոտումից զերծ տարածքներում:
2. Հողը, որում աճեցված միրգ-բանջարեղենը հետագայում պիտի սերտիֆիկացվի որպես օրգանական արտադրանք, նվազագույնը երեք տարի չպետք է հարստացված լինի արհեստական կամ ագրոքիմիական նյութերով:
3. Պարտադիր պայման է գենետիկորեն չձևափոխված սերմերի օգտագործումը (սա հնարավոր է ճշտել միայն լաբորատոր փորձաքննությամբ):
4. Օրգանական արտադրանքը փաթեթավորվում է միայն բնական նյութերով:

Առավելությունները

- Օրգանական սննդամթերքը.
- ունի բարձր սննդային արժեք, քանի որ չի պարունակում գուլանյութեր, պահածոյացնող նյութեր և քաղցրացուցիչներ,
- պարունակում է բետա-կարոտին, վիտամին C, D, E, հակաօքսիդանտներ, որոնք պայքարում են քաղցկեղի դեմ, միկրոտարրեր, ճարպային թթուներ և օրգանիզմին անհրաժեշտ հանքանյութեր (կալցիում, մագնեզիում, երկաթ, քրոմ),
- կարգավորում է մարսողությունը, կալցիումի մակարդակը, նվազեցնում ալերգիկ ռեակցիաների, վիրուսային հիվանդություններով վարակվելու հավանականությունը, բարձրացնում իմունիտետը,
- պայմանավորված պահածոյացնող նյութերի բացակայությամբ՝ ունի պահպանման կարճ ժամկետ, հետևաբար միշտ թարմ է:

Գինը

Օրգանական սննդամթերքը ոչ օրգանականի համեմատ հիմնականում ունենում է 40-60 տոկոս բարձր գին: Սա բացատրվում է նրանով, որ օրգանական արտադրանքը պահանջում է ավելի շատ խնամք, ջանք և աշխատուժ: Նման սննդամթերք ունենալու համար գյուղացիները ստիպված են լինում զգալի ֆինանսական ներդրումներ կատարել՝ փոխարենը ստանալով սահմանափակ քանակով սննդամթերք՝ պայմանավորված օրգանական տնտեսությունների չափազանց փոքր մակերեսով:

«ԷՅ-Ի-ՋԻ-ՍԵՐՎԻՍ» ՍՊԸ Առավելագույն զգոնություն ջեռուցման սեզոնին

Կրկին աշուն է և կրկին մոտենում ենք ջեռուցման սեզոնին: Սա նշանակում է, որ պետք է պատրաստ լինենք ջեռուցման համակարգերի շահագործմանը, ինչը նախ և առաջ ենթադրում է գազասպառման կենցաղային համակարգերի անվտանգ աշխատանքի ապահովում: «ԷՅ-Ի-ՋԻ-ՍԵՐՎԻՍ» ՍՊԸ-ն գազասպառող բաժանորդներին զգոնության կոչ է անում հատկապես ջեռուցման սեզոնի ընթացքում: Գազասպառման համակարգի տեխնիկական պայմանների խախտումները, ինքնաշեն վառարանների տեղադրումը, գազասարքերի ինքնուրույն տեղափոխումը և ընկերության փականագործի արձանագրած այլ խախտումները չվերացնելը հղի են դժբախտ հետևանքներով: Բնակչին թունավորումից և գազի արտահոսքի հետ կապված այլ վտանգներից պաշտպանելու նպատակով «Գազպրոմ Արմենիա» ընկերությունն իր աշխատակիցների միջոցով «Ներտնային գազասպառման համակարգերի տեխնիկական սպասարկման» ուղեցույցներ է տարածում և կոչ է անում գոնե մեկ անգամ կարդալու և առաջնորդվելու առկա տեղեկատվությամբ և հրահանգներով:

Ուղեցույցը

Ներկայացնում ենք ստորև:

ՀՀ տարածքում ներտնային գազասպառման համակարգի անվտանգ շահագործման և տեխնիկական սպասարկման ծառայությունների մատուցման «Գազպրոմ Արմենիա» ՓԲԸ (այսուհետ՝ Մատակարար) հանձնարարությամբ բաժանորդների

ներտնային գազասպառման համակարգի տեխնիկական սպասարկման (այսուհետ՝ ՆՏԳՍՀ ՍՍ) ծառայության աշխատանքներն իրականացվում են ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 15.10.2014թ. № 383 Ն որոշմամբ հաստատված «Բնական գազի մատակարարման (Մատակարար-Բաժանորդ)» պայմանագրի հավելված № 2՝ «ՆՏԳՍՀ ՍՍ ծառայությունների մատուցման մասին» Համաձայնագրի դրույթների համաձայն, պլանային կարգով՝ տարեկան առնվազն երկու անգամ պարբերականությամբ, ինչպես նաև արտապլանային՝ բաժանորդների կանչերով՝ «ԷՅ-Ի-ՋԻ ՍԵՐՎԻՍ» ՍՊԸ-ի (այսուհետ՝ Սպասարկող) կողմից:

Փականագործը պարտավոր է

Ներկայանալ բաժանորդին՝ անձը հաստատող վկայականով, ստուգել գազի-ֆիկացման վերաբերյալ փաստաթղթերի փաթեթը, փաստացի գազահամակարգը համեմատել նախագծի հետ և իրականացնել ՆՏԳՍ համակարգի տեխնիկական սպասարկման ծառայություն:

- ստուգել և ապահովել գազասարքերի, ծխաօդատար համակարգի (ծխատար և օդատար ուղիներ, ծխատար խողովակներ, վերնափեղկ, օդի ներհոսքի բացվածք) ու գազասպառման անվտանգության ծայնաազդանշանային համակարգի (ծայնաազդանշանային սարք և գազամատակարարման ընդհատման ավտոմատ փակող կափույր, այսուհետ՝ ՁԱ համակարգ) միացումների ճշտությունը և ամբողջականությունը, սահմանված կարգով կատարել դրանց տեխնիկական սպասարկում,
- բաժանորդներին հրահանգավորել՝ ներտնային գազահամակարգում բնական գազից անվտանգ օգտվելու պահանջների վերաբերյալ,

- ՆՏԳՍ համակարգի տեխնիկական սպասարկման ծառայությունների մատուցման ԱԿՏ-ում բաժանորդի հետ համատեղ հավաստել ծառայության մատուցման իրականացումը, ՆՏԳՍ համակարգում թերությունների խախտումների հայտնաբերման դեպքում կազմել համապատասխան արձանագրություն, գազասարքն անջատել, խցանային փականը խցափակել և կնքել, բաժանորդին իրազեկել արձանագրված խախտումների վերացման հնարավոր տարբերակների և ժամկետների վերաբերյալ:

Հարգելի բաժանորդ

Դժբախտ դեպքերից զերծ մնալու համար պահպանեք կենցաղում բնական գազից անվտանգ օգտվելու պահանջները.

- առանց հսկողության մի՛ թողեք անվտանգության ավտոմատ համակարգեր չունեցող գործարկված գազասարքերը, դրանց երկարատև շահագործման ընթացքում հաճախակի օդափոխե՛ք շի-

նությունը,

- հնարավորության դեպքում լողասենյակներում տեղադրված ջրատաքացուցիչները տեղափոխե՛ք խոհանոց կամ դրա համար նախատեսված այլ շինություն (շենք),
- ՆՏԳՍ համակարգում փոփոխություններ կատարելու, գազասարքերի փոխարինման, վերատեղադրման կամ դրանց անսարքությունների վերացման համար դիմե՛ք Մատակարարին կամ Սպասարկողին:

Չի՛ թույլատրվում.

- անջատել գազասպառման անվտանգության ծայնաազդանշանային ավտոմատ սարքն էլեկտրասնուցումից (ազդանշանիչի էլեկտրաէներգիայի ծախսը տարեկան կազմում է ընդամենը 8,64 կՎտ, շուրջ 400 դրամ),
- ինքնակամ փոխարինել, նորոգել և տեղափոխել գազասարքերը,
- գազօջախներն օգտագործել ջեռուցման նպատակով, դրանց վրա տեղադրել մեծ մակերեսով կաթսա կամ թիթեղ՝ առանց հավելյալ տակդիրի (սա սահմանափակում է այրման համար անհրաժեշտ օդի ներհոսքը, զարգանում է թերայրում (շմուկ գազի առաջացում)),
- օդատար ուղիներին միացնել օդաքարշ կամ ծխատար, դրանք փակել լաթով կամ այլ առարկաներով,

- փակել օդափոխության ու գազի այրման համար անհրաժեշտ օդի ներհոսքի նպատակով նախատեսված՝ դռան տակի բացվածքը,
- սահմանափակել ծխահեռացման ուղիների անցողունակությունը (քարշը), օգտագործել ծալքավոր նրբաթիթեղյա խողովակներ և այլ խոչընդոտներ:
- առատ ձյան և ուժեղ քամիների դեպքում հաճախակի ստուգել ծխատար խողովակի արտաքին մասի ամբողջականությունը և մաքրել գլխամասը,
- չծխել, չօգտվել բաց կրակից կամ կայծ առաջացնող որևէ միջոցից, չմիացնել և չանջատել էլեկտրասարքավորումները,
- փակել գազասարքերի և սնող գազախողովակների խցանային փականները, բացել դռները և պատուհանները, օդափոխել շինությունը,
- զգուշացնել ընտանիքի անդամներին և հարևաններին, նրանց հանել անվտանգ և չգազավորված տարածք,
- գազի մուտքը բնակարան անվտանգության ավտոմատ կափույրի միջոցով փակելու դեպքում արգելվում է ինքնակամ գործարկել այն՝ առանց վերացնելու վթարային ազդանշանի պատճառը:

Արգելվում է օգտվել գազասարքերից, եթե.

- այն անսարք է, կամ գազն այրվում է անկայուն կամ դեղնակարմրագույն (մրոտ) բոցով, կամ այն խզվում է (կտրվում) է այրիչից,
- գազասպառման անվտանգության ձայնաազդանշանային ավտոմատ համակարգը չի աշխատում կամ անսարք է,
- ծխաօդատար համակարգում բացակայում է քարշը կամ առաջացել է ետքարշ:

Ձայնային ազդանշանի միացման դեպքում անհապաղ օդափոխել շինությունը և զանգահարել 1-04 հեռախոսահամարին:

Խորհուրդ չի տրվում.

- օգտվել ծխատարով ջրատաքացուցիչներից և ջեռուցման սարքերից՝ թանձր մառախուղի, ուժեղ քամիների և տարվա առավել շոգ եղանակների ժամանակ,
- գազօջախները և ծխատարով գազասարքերն օգտագործել օդորակիչների (кондиционер) հետ համատեղ:

Անհրաժեշտ է.

- ծխատարով ջրատաքացուցիչները և ջեռուցման սարքերը միացնելուց առաջ և միացնելուց մինչև 5 րոպե հետո լուցկու բոցի մոտեցման եղանակով ստուգել ծխատար ուղիներում քարշի առկայությունը,

Արգելվում է.

1. Անջատել անվտանգության ազդանշանային համակարգը:
2. Կատարել գազահամակարգի ինքնակամ փոփոխություններ:

**Գազասպառման անվտանգության
ձայնաազդանշանային սարքի
ազդանշանի՝ բնակարանում
գազի հոտ զգալու, արտահոսքի,
գազասպառման հետ կապված
բնակիչների առողջական վիճակի
վատթարացման (թունավորում,
հրդեհ և այլն) կասկածների
դեպքում կամ այլ վթարային
իրավիճակներում հարկավոր
է անհապաղ զանգահարել
շուրջօրյա գործող գազի վթարային
ծառայություն՝ 1 04, կամ ԱԻՆ՝ 9 11
հեռախոսահամարներով:**

Ձեր բնակարանի գազամատակարարումը կդադարեցվի, եթե.

- խոչընդոտեք ներտնային գազասպառման համակարգի տեխնիկական սպասարկման, անսարք գազասարքի անջատման, խցանային փականի խցափակման և կնքման աշխատանքներին,
- պոկեք խցափակման կնիքը և ինքնակամ միացնեք գազասարքը:

Ներտնային գազասպառման համակարգի պատշաճ վիճակի պահպանման համար պատասխանատվություն կրում է բաժանորդը:

ՀԻՇԵ՛Ք

**Շմուլ գազի 0,4-0,5 % առկայությունը
շինությունում 10-15 րոպեի
ընթացքում մահացու է:**

Մշտական կատարելագործում և բարձրակարգ սպասարկում

«Էյ-Ի-Ջի-Սերվիս» ընկերությունում մշտապես կարևորվում են աշխատողների ուսուցման, մասնագիտական ունակությունների կատարելագործման, որակավորման բարձրացման, ինչպես նաև բաժանորդների նկատմամբ բարեկիրթ վերաբերմունքի դրսևորման հարցերը:

Ընկերության ուսումնական կենտրոնում ստեղծված են բոլոր պայմանները տեսական և գործնական պարապմունքների անցկացման համար: Կենտրոնը կահավորված է ժամանակակից կազմտեխնիկայով և սարքավորումներով: Գիտելիքների ուսուցումը և հետագայում ատեստավորումն անցկացվում են 3 մակարդակով՝ ստորաբաժանումների ղեկավարներ, ինժեներա-տեխնիկական աշխատողներ և փականագործներ: Ուսումնական գործընթացն իրականացվում է հանրապետությունում գործող «Գազի տնտեսությունում տարրերի տեխնիկական շահագործման կանոններ և աշխատանքի անվտանգության պահանջներ տեխնիկական կանոնակարգի», «Անվտանգության կանոնները գազի տնտեսությունում

տեխնիկական կանոնակարգի», «Գազայրոմ Արմենիա» ՓԲԸ-ի կողմից մշակված և ներդրված Կազմակերպության ստանդարտների, հրահանգների, ինչպես նաև այլ նորմատիվ փաստաթղթերի դրույթների և պահանջների ուսուցման մասով: Անցկացվում են գործնական պարապմունքներ փականագործների մասնագիտական հմտությունները կատարելագործելու ուղղությամբ: Դասընթացները վարում են ընկերության համապատասխան որակավորում ունեցող մասնագետները:

«Էյ-Ի-Ջի-Սերվիս» ՍՊԸ-ն ջանում է մշտապես տեղեկացված լինել գազասպառման սարքերի ու դրանց հետ կապված այլ սարքավորումների՝ շուկայում կատարվող բոլոր փոփոխություններին ու նորություններին, որոնք նույնպես ընդգրկված են վերապատրաստման դասընթացների ծրագրում: Դասընթացի ավարտից հետո մասնակիցները հատուկ պատրաստված հարցատոմսերով քննություն են հանձնում և աշխատանքի ընթացքում պարբերաբար ատեստավորվում են:

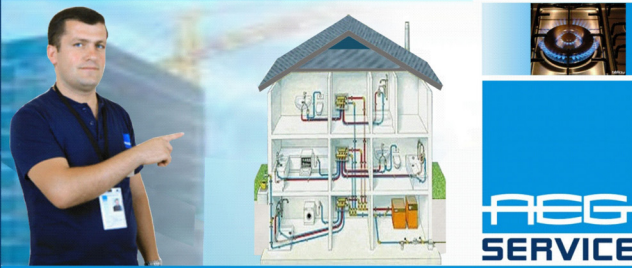
Մի՛ մոռացեք, որ վթարի ժամանակ վտանգի եք ենթարկվում ոչ միայն դուք,

**այլ ձեզ շրջապատող մարդիկ:
Պահպանե՛ք ձեր առողջությունը
և կյանքը:**

ՀԻՇԵ՛Ք

**Ժամանակին մասնագետներին
դիմելը կօգնի ճիշտ ժամանակին
հայտնաբերել խնդիրը, լուծել և
հաղթահարել այն:**

**«Էյ-Ի-Ջի-Սերվիս» ՍՊԸ
Հասարակայնության հետ
կապերի բաժին**

ՎՍՏԱՀԵՐ ՄԻԱՅՆ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻՆ

+ 374 10 23-93-27 + 374 10 29-75-31
aeg@aegservice.am www.aegservice.am

Տարածքներ, որտեղ ծխելն արգելված է

Ծխելն արգելող օրենքները նպաստում են տնտեսությանը

Աշխատատեղերում և հանրային վայրերում ծխելը վնասում է տնտեսությունը: Այն ծանր ֆինանսական բեռ է դառնում բժշկական ծախսերի ավելացման, հիվանդության պատճառով կորցրած աշխատունակության, բարձր ապահովագրավճարների և մաքրման ու գույքի պահպանման ծախսերի բարձրացման պատճառով¹:

Ծխախոտային օրենքները նվազեցնում են երկրորդային ծխի ազդեցությունը և օգնում ծխողներին դադարեցնել ծխելը: Արդյունքում ծխախոտային օրենքները խնայում են կյանքը և նվազեցնում առողջապահական, աշխատատեղերի ու հանրային վայրերում ծխելու հետ կապված այլ ծախսերը:

Երկրորդային ծխին ենթարկվելը հանգեցնում է բժշկական լրացուցիչ ծախսերի

- Ծխախոտային օրենքների կիրառումը կօգնի նվազեցնել բժշկական ծախսերը կապված երկրորդային ծխի ազդեցության հետ:
- Միացյալ Նահանգներում ապահովագրողների միությունը հաշվել է, որ տարեկան 5 միլիարդ ԱՄՆ դոլար ծախսվում է ծխախոտի ազդեցության հետևանքով չծխողների հիվանդությունների բուժման համար²:

¹ Ross H. Ծխախոտի քաղաքականության տնտեսագիտություն: Գործընկերություն TSE, խմբագիր: Smoke free Europe-ը տնտեսական իմաստ ունի: Ծխից ազատ քաղաքականության տնտեսական ասպեկտների վերաբերյալ զեկույց: Բեկգիա: The SmokeFree Europe Partnership, 2005: 13-17:

² Behan DF, Eriksen MP, Lin Y. Երկրորդային ծխի տնտեսական հետևանքները: Schaumburg: Actuar-

- Մեծ Բրիտանիայում երեխաների շրջանում ծխախոտի երկրորդային ծխի հետևանքով առաջացած հիվանդությունների վրա (առաջնային բուժօգնության և ասթմայի բուժում) ծախսվում է տարեկան առնվազն 9,7 միլիոն ֆունտ ստեռլինգ, 13,6 միլիոն ֆունտ ստեռլինգ՝ հիվանդանոցներում բուժման և 4 միլիոն ֆունտ ստեռլինգ՝ մինչև 16 տարեկան երեխաների մոտ ասթմայի բուժման անհրաժեշտ դեղերի համար³:
- Շվեյցարիայում երկրորդային ծխի հանրային ազդեցությունը հանգեցնում է 32,000 կանխարգելիչ հիվանդանոցային օրերի և 3000 տարվա կյանքի կորստի, հետևաբար նաև 330 մլն շվեյցարական ֆրանկի ծախսերի⁴:
- Հոնկոնգում ծխախոտի երկրորդային վնասը կազմում է մոտ 156 միլիոն դոլար, որը ներառում է բժշկական ծախսերը, երկարատև ինամբը և արտադրողականության կորուստը⁵:
- Նյու Յորքի Նահանգի ծխախոտային օրենքը հանգեցրել է սրտանոթային հիվանդությունների 3,813 դեպքերի նվազման, ինչի արդյունքում առողջապահական ծախսերը կրճատվել են 56 միլիոն ԱՄՆ դոլարով⁶:

ies Society, 2005 թ.:

³ Բժիշկների թագավորական քոլեջ: Պասիվ ծխելը և երեխաները: Բժիշկների թագավորական քոլեջի ծխախոտային խորհրդատվական խմբի զեկույցը: Լոնդոն, Բժիշկների թագավորական քոլեջ, 2010 թ.:

⁴ Hauri DD, Lieb CM, Rajkumar S, Kooijman C, Sommer HL, Roosli M. Ծխախոտի ծխի բացահայտման և ծխելու արգելքի ներդրման հետևանքով անուղղակի առողջության օգուտների ուղղակի առողջության ծախսերը: Eur J Public Health 2010:

⁵ McGhee SM, Ho LM, Lapsley HM, Chau J, Cheung WL, Ho SY և այլն: Ծխախոտի հետ կապված հիվանդությունները՝ ներառյալ պասիվ ծխելը, Հոնկոնգում: Tob Control 2006; 15 (2): 125-30:

⁶ Juster HR, Loomis BR, Hinman TM, Farrelly MC,

Աշխատավայրում ծխելը հանգեցնում է աշխատունակության նվազման

Աշխատավայրում ծխելը թույլ տալը հանգեցնում է ծխող աշխատողների շրջանում արտադրողականության կորստի:

- Շվեդիայում 14000-ից ավելի աշխատողների շրջանում անցկացրած ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ ծխողները աշխատապրոցեսում տարեկան անցկացնում են 7,7 - 10,7 օր ավելի քիչ, քան չծխողները⁷:
- Շոտլանդիայում 200 շոտլանդացի աշխատողների շրջանում անցկացրած հետազոտությունը ցույց է տվել, որ ծխողների շրջանում բացակայությունն արտադրողականությունը նվազեցրել է 40 մլն ֆունտ ստեռլինգով⁸:
- Վերանայված գրականությունից պարզ է դարձել, որ ծխող աշխատողներն ամեն օր ընդմիջումից հետո ծախսում են աշխատաժամանակի լրացուցիչ 4-30 րոպե⁹:

Աշխատավայրերում ծխելը տնտեսավարողներին կանգնեցնում է լրացուցիչ ծախսերի առաջ

Աշխատավայրերում ծխելը թույլ տալը հանգեցնում է սպասարկման և ապահովագրական ծախսերի բարձրացման:

Hyland A, Bauer UE, et al. Նյու Յորք Նահանգի սուր սրտամկանի ինֆարկտով հիվանդանոց ընդունվողների թիվը ծխելն արգելելուց հետո կրճատվել է: Am J Public Health 2007, 97 (11): 2035-9:

⁷ Lundborg P. Ծխելը մեծացնում է հիվանդության առաջացման հավանականությունը: Ծվեղ աշխատողների գրանցման տվյալներն օգտագործող փաստեր: Tob Control 2007, 16 (2): 114-8:

⁸ Պարրոտ Ս., Գոդֆրի Զ., Ռո Մ., Շոտլանդիայում աշխատավայրում ծխողների ծախսերը: Tob Control 2000; 9 (2): 187-92:

⁹ Javitz HS, Zbikowski SM, Swan GE, Jack LM: Ծխախոտի օգտագործման ֆինանսական բեռը. Գործատուի տեսանկյունը: Clin Occup Environ Med 2006, 5 (1): 9-29, vii:

- ԱՄՆ-ում այն գրասենյակները, որտեղ ծխելն արգելված է, ամեն տարի յուրաքանչյուր 1000 քառակուսի ֆուտի համար խնայում են 728 դոլար¹⁰:
- Ծխախոտային օրենքների կիրառումը նվազեցնում է հրդեհների և պատահական վնասների վտանգը, ինչը կարող է կրճատել ապահովագրական ծախսերը: ԱՄՆ-ում ծխելն արգելող տնտեսավարողները բանակցել են հրդեհների և գույքի ապահովագրության վճարների ավելի ցածր մակարդակի հարցերի շուրջ և որոշ ընկերությունների հաջողվել է հասնել ծախսերի 25-30 % կրճատման¹¹:

Ծխելն արգելող օրենքները չեն խաթարում հյուրընկալության բնագավառը

Ծխախոտ արտադրողները պնդում են, որ ծխախոտային օրենքները բացասաբար կանդադարադնան հյուրընկալության բնագավառի վրա (ռեստորաններ, բարեր և այլն): Նման օրենքներից առաջ և հետո հյուրընկալության ոլորտում եկամուտները և զբաղվածությունը գնահատող ուսումնասիրությունները բացասական տնտեսական ազդեցություն չեն նկատել:

- ԱՀԿ Քաղցկեղի հետազոտման միջազգային գործակալությունը 2009 թ. հրապարակել է 165 հետազոտության ուսումնասիրություն, որում նշվում է, որ «ծխախոտի քաղաքականությունը բացասական տնտեսական ազդեցություն

¹⁰ Javitz HS, Zbikowski SM, Swan GE, Jack LM: Ծխախոտի օգտագործման ֆինանսական բեռը. Գործատուի տեսանկյունը: Clin Occup Environ Med 2006, 5 (1): 9-29, vii:

¹¹ Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման կենտրոններ: Պահպանեք կյանքը, փրկեք գումար. Ձեր բիզնեսն առանց ծխի: Ատլանտա: ԱՄՆ Առողջապահության և մարդկային ծառայությունների բաժին, Հիվանդությունների կանխարգելման կենտրոններ, Քրոնիկ հիվանդությունների կանխարգելման և առողջության խթանման ազգային կենտրոն, Ծխախոտի և առողջության գրասենյակ, 2006 թ.:

չի ունենում հանրային սննդի կետերի գործունեության վրա, որոշ դեպքերում նույնիսկ դրական տեղաշարժ է նկատվում»¹²:

- 2003թ. 97 ծխախոտային օրենքների տնտեսական ազդեցության վերաբերյալ «բոլոր լավագույն ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս ռեստորաններում և բարերում վաճառքի կամ զբաղվածության վրա ունեցած ծխախոտային օրենքների կիրառման դրական ազդեցությունը: Քաղաքականություն մշակողները կարող են պաշտպանել աշխատողներին և գործատուներին երկրորդային ծխի տոքսիններից՝ համոզված մերժելով ծխախոտային ընկերությունների հայտարարություններն առ այն, որ արգելումը բացասական տնտեսական ազդեցություն կունենա»:

Բացասական ազդեցությունը գնահատող բոլոր ուսումնասիրությունները ֆինանսավորվել են ծխախոտային ընկերությունների կողմից¹³:

- 2005 թ. Ավստրալիայում, Կանադայում և ԱՄՆ-ում կատարված 115 ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ «ծխախոտային օրենսդրությունը բացասաբար չի ազդում ռեստորանների, բարերի, հյուրանոցների և խաղային օբյեկտների վաճառքի, եկամուտների, մուտքերի և զբաղվածության վրա երկարաժամկետ կտրվածքով¹⁴:

¹² Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն, Քաղցկեղի հետազոտման միջազգային գործակալություն: Գնահատելով ծխախոտային քաղաքականության արդյունավետությունը: IARC- ի քաղցկեղի կանխարգելման ձեռնարկը: Լիոն. ԱՀԿ IARC, 2009 թ.:

¹³ Սքոլլ Մ., Լալ Ա., Հիլանդ Ա., Գլանտզ Ս., Հյուրընկալության ոլորտում ծխելի արգելելուց հետո տնտեսական հետևանքների ուսումնասիրություն: Tob Control 2003; 12 (1): 13-20:

¹⁴ Luk R., Ferrence R., Ծխախոտային օրենսդրության տնտեսական ազդեցությունը

- 2008 թ. Մեխիկոյում ծխելի արգելող օրենքն ընդունելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում չի արձանագրվել զգալի բացասական ազդեցություն ռեստորանների, գիշերային ակումբների, բարերի և պանդոկների եկամուտների, աշխատավարձերի և զբաղվածության մակարդակների վրա: Փաստորեն, բոլոր վայրերում աշխատավարձերի և զբաղվածության մակարդակների համեստ աճ է նկատվել, իսկ ռեստորաններում մի փոքր աճել է նաև եկամուտի մակարդակը¹⁵:

- Արգենտինայի մայրաքաղաք Բուենոս Այրեսում և չորս գավառներում ծխախոտային օրենքների ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ օրենքները բացասական ազդեցություն չեն ունեցել բարերի և ռեստորանների վաճառքի վրա: Բուենոս Այրեսի դեպքում ապացույցներ կան, որ ծխախոտի օրենքը հանգեցրել է բարերի և ռեստորանների վաճառքի 7-10 % աճի¹⁶:

- Միացյալ Նահանգներում պետական հատուկ ուսումնասիրությունները ծխախոտի օրենքների բացասական ազդեցություն չեն հայտնաբերել հյուրընկալության վայրերում:

Մինեսոտայի նահանգում բարերի կամ ռեստորանային զբաղվածությունը տեղական

հյուրընկալության ոլորտում: Հատուկ զեկույցների սերիա: Տորոնտո: Ontario Tobacco Research Unit, 2005 թ.:

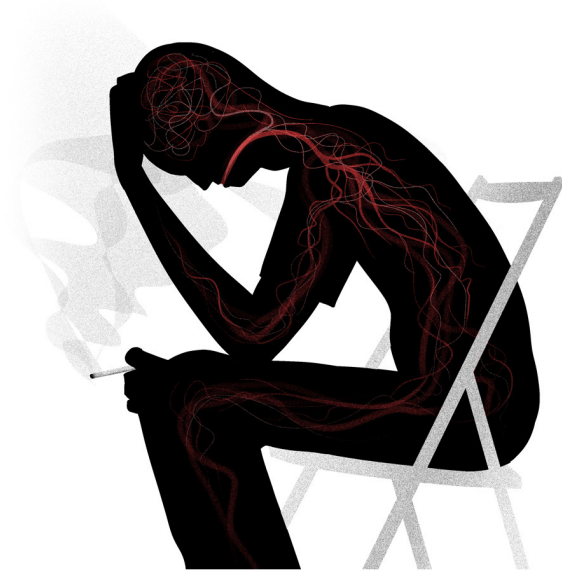
¹⁵ Գուերերո Լուպեզ Սմ., Ջիմենեզ Ռուիզ Ջ.Ա., Ռեյնալես Սիգեմաուր Լ.Մ., Waters HR: Մեխիկոյում ծխելու իրավունքի տնտեսական ազդեցությունը: Tob Control 2011, Առաջին առցանց թողարկումը:

¹⁶ Գոնսալես-Ռոզադա Մ., Մոլինարի Մ., Վիրգոլիսի Մ., Արգենտինայում գտնվող բարերի և ռեստորանների վաճառքի վերաբերյալ ծխախոտային օրենքների տնտեսական ազդեցությունը: CVD կանխարգելում և վերահսկում, 2008, 3 (4): 197-203:

ծխախոտային օրենքներ ընդունելուց հետո զգալի փոփոխության չի ենթարկվել ինչպես գյուղական, այնպես էլ քաղաքային շրջաններում¹⁷:

Վաշինգթոնում ծխելն արգելող օրենքի ընդունումից երկու տարի անց բարերի և պանդոկների վաճառքի եկամուտները 105,5 մլն դոլարով ավելի էին, քան սպասվում էին¹⁸:

- Չնայած այն մտավախություններին, որ Նոր Չեյանդիայում 2004 թ. ծխելն արգելող օրենքը կնվազեցնի զբոսաշրջությունը, գրանցվել է արտերկրից այցելուների 1,5, իսկ 2005 թ.՝ այցելուների ծախսերի 3,3 % աճ¹⁹:

¹⁷ Klein EG, Forster JL, Erickson DJ, Լյուս Լա, Շիլլո Բ., Միննապոլիսում և Սեն Պոլում, Մինեսոտայի բարերում և ռեստորանում մաքուր օդի քաղաքականության տնտեսական հետևանքները: Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն, 2010 թ., 16 (4): 285-93:

Boles M., Dilley J., Maher JE, Boysun MJ, Reid T., Ծխելն արգելող օրենք Վաշինգթոնում: Preval Chronic Dis կ 2010 թ., 7 (4): A79:

¹⁸ Boles M., Dilley J., Maher JE, Boysun MJ, Reid T., Ծխելն արգելող օրենք Վաշինգթոնում: Preval Chronic Dis կ 2010 թ., 7 (4): A79:

¹⁹ Edwards R., Thomson G., Wilson N., Waa A., Bullen C., O'Dea D. և այլն: Ծխելուց հետո Նոր Չեյանդիայում նոր ազգային ծխախոտային օրենքի ազդեցության գնահատումը: Tob Control 2008; 17 (1): e2:

Հիմնական ուղերձներ

- Երկրորդային ծխի ազդեցությունն ավելացնում է առողջապահական և բժշկական ծախսերը:
- Ծխելն արգելող օրենքները կարող են օգնել տնտեսավարողներին բարելավել իրենց շահույթը և բարձրացնել աշխատողների աշխատունակությունը՝ ծխելու թույլտվության հետ կապված ծախսերը նվազեցնելու միջոցով:
- Ծխելն արգելող օրենքները չեն վնասում հյուրընկալության արդյունաբերությանը: Որոշ դեպքերում ծխախոտային օրենքները դրական ազդեցություն են ունենում հյուրընկալության ոլորտում:

ԹԱՄԱՐԱ ընկերություն

«Թամարա» ընկերությունը զբաղվում է պաղպաղակի, հրուշակեղենի և կաթնամթերքի արտադրությամբ: Արտադրանքի գերակշռող մասը կազմում է պաղպաղակը: Ինչպես արտադրության, այնպես էլ իրացման ու սպառման ոլորտում «Թամարան» իր պաղպաղակով շատ բարձր դիրք է գրավում և բավականին մեծ հաջողությունների է հասել: Ունի 27 անվանում պաղպաղակ (մոտ 60 տեսակի շոկոլադե և վանիլային պաղպաղակներ): Ընկերության արտադրանքն այսօր մեծ պահանջարկ է վայելում ողջ հանրապետությունում:

Պաղպաղակն արդեն կենցաղ է մտնում, ինչը բավականին գնահատելի միտում է: Եթե նախկինում Հայաստանում պաղպաղակն օգտագործվում էր հիմնականում տաք ամիսներին, ապա այժմ արդեն սկսել է օգտագործվել նույնիսկ ձմռանը, ինչը պաղպաղակ արտադրող ցանկացած ընկերության համար բավականին հաճելի երևույթ է:

«Թամարա» ընկերությունը պաղպա-

ղակի արտադրման ընթացքում օգտագործում է բնական հումք՝ բացառելով արհեստական փոխարինիչների օգտագործումը: Ինչպես կաթի փոշին, կարագը, այնպես էլ մյուս բաղադրիչներն անպայման ձեռք են բերվում ճանաչում ունեցող այնպիսի ընկերություններից, որոնց արտադրանքը մեծ տեղ ունի նաև սպառողների շրջանում: Ինչ վերաբերում է մրգային պաղպաղակներին, ապա դրանք արտադրվում են միայն հայկական քաղցրահամ մրգերից:

Ձեռնարկության բոլոր արտադրատեսակներն ունեն որակի կառավարման համակարգ, ISO 9001-2000 համապատասխանության սերտիֆիկատ: Ընկերությունն ունի միջազգային ստանդարտներին համապատասխան սարքավորումներով և քիմիական տիվներով հագեցած առանձին փորձարկման լաբորատորիա, որտեղ որակը պահպանելու համար պարտադիր ստուգվում են պաղպաղակի (և ոչ միայն պաղպաղակի) բոլոր այն ցուցանիշները, որոնք պահանջվում

են նորմատիվ փաստաթղթերով: Պայմանավորված բարձր որակով՝ ընկերության պաղպաղակը մեծ պահանջարկ ունի ոչ միայն հանրապետությունում, այլև նրա սահմաններից դուրս: Այն արտահանվում է ԱՄՆ և ՌԴ:

Քանի որ արտադրանքն ունի բավականին բարձր ինքնաթեք, բնական է, որ պետք է ունենա իրացման բարձր գին այլ արտադրողների համեմատ: Որպեսզի ինչպես սպառողների, այնպես էլ վերավաճառողների համար լրացուցիչ ծանրաբեռնվածություն կամ դժվարություններ չառաջանան, ընկերությունն ապահովում է տեղափոխում սեփական միջոցներով և սեփական մեքենաներով: Վերավաճառողների աշխատանքը թեթևացնելու, հեշտացնելու, ինչպես նաև արտադրանքի որակական ցուցանիշները չիջեցնելու նպատակով վերավաճառողներին անվճար տրամադրվել է շուրջ 1500 սառնարան, ինչի դիմաց որևէ գումարային պահանջ չկա, պարզապես ընկերության կողմից առաջադրված են որոշակի սահմանափակումներ, մասնավորապես՝ վերավաճառողն անպայման պետք է լինի հարկ վճարող, և վերավաճառքի համար նախատեսված գինը չպետք է գերազանցի 20 տոկոսը:

Կապված պաղպաղակի տեխնոլոգիայի փոփոխությունների հետ՝ անընդհատ նորացվում են պաղպաղակի արտադրության սարքավորումները (ծեռք են բերվում հիմնականում իտալական սարքավորումներ): Ընկերությունն ունի սառնարանային թափքով մեքենաներ, որոնցում տեղափոխման ժամանակ պահպանվում է համապատասխան բացասական ջերմաստիճան՝ անհրաժեշտ սառը միջավայրն ապահովելու համար: Սառնարանային տնտեսությունների, տրանսպորտային միջոցների ապահոված համապատասխան ջերմաստիճանի պայմաններում պաղպաղակը որևէ փոփոխության չի ենթարկվում: Այսինքն որակական հատկանիշները պահպանելու համար ստեղծված են բոլոր անհրաժեշտ պայմանները:

Պաղպաղակից բացի ընկերությունն արտադրում է անարատ կաթ, թթվասեր, կաթնաշոռ, մածուկ, թան, նաև հրուշակեղեն՝ թխվածքաբլիթներ, տորթեր, վաֆլի, կեքս, շաքարաբլիթ, որոնք նույնպես ունեն բարձր որակական հատկանիշներ և ճանաչում սպառողների շրջանում: Հիմնականում օգտագործվում է տեղական անարատ կաթը:

Մոտ ապագայում ընկերությունն ար-

տադրելու է նաև կաթի փոշի: Արդեն գործարկվել է նոր տեղադրված՝ կաթի փոշի արտադրող բարդ սարքավորումը, ստացվել՝ առաջին տոննա արտադրանքը, ինչը չի զիջում դրսից ներմուծվող կաթի փոշուն: Հետագայում, մեծացնելով կաթի փոշու արտադրության ծավալները, «Թամարա» ընկերությունում պաղպաղակի արտադրության մեջ կօգտագործվի միմիայն սեփական արտադրանք կաթի փոշին:

Կաթ արտադրող բնակչության համար ստեղծվում են նաև բարենպաստ պայմաններ իրենց արտադրանքն ընդլայնելու համար: Տեղական հումքով արտադրությունը բացառում է արտաքին գործոնները, որոնք կարող են ազդել արտադրության վրա ներմուծման ժամանակ:

Ավելորդ չէ կրկին նշել, որ «Թամարա» ընկերության պաղպաղակը բնական է, ունի բարձր կալորիականություն, էկոլոգիապես մաքուր է, առողջության համար խիստ անհրաժեշտ ու կարևոր:

Պոլիմերային արգելք կամ աշխարհն առանց պոլիմերի

Մինչ բնապահպաններն աղաղակում են շրջակա միջավայրի աղտոտվածության անչափելի ծավալների մասին, զարգացող ու զարգացած երկրները ճանապարհներ են փնտրում մայսինդիրը քաղաքակիրթությանը մեծ կորուստների լուծելու համար՝ հստակ գիտակցելով, որ ցանկացած միջոցառում հնարավոր է արդյունավետ համարել, եթե իրականացվում են քարոզարշավ կամ իրադեկման միջոցառումներ տվյալ խնդրի, այս դեպքում պոլիմերի թափոնների և պլաստիկ տարրերի՝ շրջակա միջավայրին հասցված վնասների (երբեմն անդառնալի), դրանց մշակման և օգտագործման կարևորությունը ներկայացնելու կամ այլընտրանքային տարբերակներ առաջարկելու վերաբերյալ: Սա նշանակում է, որ նախ պետք է կրթել սպառողին, հետո միայն լրացուցիչ տարբերակներ առաջարկել:

Այսօր նման միջոցառումները հիմնականում իրականացվում են անհատ քաղաքացիների կամ կազմակերպությունների կողմից սեփական նախաձեռնությամբ կամավոր հիմունքներով: Մինչդեռ խնդիրը կարիք ունի համապատասխան օրենսդրության և պետական մակարդակով իրականացվող համակողմանի լուծման:

Եվրոպա

Պոլիմերային արգելքին Եվրոպան, կարելի է ասել, կողմ է երկու ձեռքով: Մասնավորապես՝ մտադիր է հրաժարվել պլաստ-

մասսայե միանգամյա օգտագործման սպասքից, ինչպես նաև մի շարք այլ նմանատիպ ապրանքներից (հյուբերի համար նախատեսված ձողիկներ, պոլիմերային պարկեր և փաթեթավորման պարագաներ), որոնք կարող են փոխարինվել էկոնյութերից արտադրված, առավել մատչելի այլընտրանքային արտադրանքով: Նշվում են հատկապես այն ապրանքները, որոնք մնում են զբոսաշրջիկներից հետո լողափերին՝ աղտոտելով ծովերն ու հանգստյան գոտիները:

Արգելքը տարածվում է նաև խմիչքներ տեղափոխող պոլիմերային բեռնարկղերի վրա, եթե դրանք ամուր փակվող կափարիչներ չունեն:

Եվրամիության անդամ պետությունների համար նախատեսվում է տուգանք վերամշակման չենթարկվող աղբի համար: Ակնկալվում է, որ նման միջոցառումը կնվազեցնի պլաստիկ թափոնների ծավալը:

Գերմանիա

Գերմանիայում հարցին տրված լուծումն ավելի քան քաղաքակիրթ է: Այստեղ մշակվել և գործում են հատուկ աղբին առնչվող օրենքներ: Օրինակ՝ նախատեսված են հատուկ կետեր, որտեղ որոշակի գումարի դիմաց սպառողներից ընդունվում են շշեր: Ի դեպ, այս մասին տեղյակ է ցանկացած դպրոցական, քանի որ խնդրի կարևորությանը գերմանացին տեղեկանում է մանկուց: Հակառակ դեպքում կիրառվում

են չափազանց բարձր տուգանքներ: Փորձը ցույց է տալիս, որ այս դեպքում պոլիմերների թափոններից էկոհամակարգին հասցված վնասը նվազագույն ցուցանիշներ է գրանցում:

Նիդեռլանդներ

Այստեղ պլաստիկ թափոնները հավաքելու և աղբի վերամշակման գործարանին հանձնելու դիմաց պետությունը քաղաքացիներին հատկացնում է կտրոններ, որոնք թույլ են տալիս կոմունալ վճարումներ կատարել կամ բնակտարածք ձեռք բերել գեղջով:

Ռուսաստան

Ինչպես ամեն տեղ, այստեղ ևս պլաստիկ նյութերն իսկական աղետ են հատկապես ջրերի աղտոտման հարցում, թեև բնապահպանները պնդում են, որ պլաստիկ արգելք պետք է սահմանել ոչ միայն ջրային գոտիների, այլև երկրի ամբողջ տարածքի համար: Հետևաբար պլաստիկ աղտոտվածության միակ արգելքը դրա օգտագործումից իսպառ հրաժարվելն է:

Կամավորների իրականացրած ակցիաները՝ ուղղված բնությունն աղբից մաքրելուն, ցույց են տալիս, որ այդ աղբը ներառում է նաև մետաղի թափոններ, ծխախոտի մնացորդներ, կենցաղային աղբ, որոնք, սակայն, այնքան էլ վտանգավոր չեն շրջակա միջավայրի համար, որքան պլաստիկ թափոնները:

Ուկրաինա

Վերջին տարիներին մեկ անգամ չէ, որ բարձրացվել է այս հարցը: Ինչպես ամեն տեղ, այստեղ ևս գերիսնդիրը տեխնածին վթարների ռիսկի նվազեցումը, ջրային ավազանի մաքրումն ու ծովային կենդանիներին ոչնչացումից փրկելն է (այս կենդանիները սովորաբար պլաստիկ թափոնն ընդունում են իբրև կեր, ինչից էլ վրա է հասնում նրանց մահը):

Ի դեպ, Ուկրաինան հստակ պատկերացնում է նման գործընթացներ իրականացնելու համար պահանջվող ահռելի գումարների չափը և խոստովանում, որ երբեք չի կարող իրեն թույլ տալ այն, ինչ թույլ են տալիս եվրոպական պետությունները:

Հայաստան

Մեր երկրում ևս քննարկվում է մեկանգամյա օգտագործման պլաստիկ արգելման գործընթացի իրականացումը: Բնապահպանության նախարար Է. Գրիգորյանի խոսքով՝ գործընթացը կմեկնարկի մեկ համայնքից, հետո կտարածվի մեկ մարզում, իսկ որոշ ժամանակահատվածից ՀՀ-ն կմիանա այն երկրներին, որտեղ մեկանգամյա օգտագործման պլաստիկն արգելվում է: Գործընթացը պիտի իրականացվի աստիճանաբար, քանի որ հնարավոր չէ մեկ օրում հրաժարվել պլաստիկից: Որպես այլընտրանք, կառաջարկվեն կտորե պարկեր, իսկ պլաստիկ շշերը կվերամշակվեն: Ինչ վերաբերում է ֆինանսավորմանը, ապա արդեն կա ֆինանսավորման աղբյուր, և պետությունը որևէ գումար չի վերցվելու:

Այսօր սողան լայն կիրառում ունի և կենցաղում, և բժշկության մեջ: Սողայի լուծույթի կանոնավոր օգտագործումը թույլ է տալիս.

- մարմնից հեռացնել ծանր մետաղների և տոքսինների կուտակումները,
- չեզոքացնել մարմնի վրա ռադիոակտիվ ազդեցությունները,
- բուժել ռադիկուլիտը, պոլիարտրիտը, ռևմատիզմը և օստեոխոնդրոզը,
- ազատվել պոդագրայից, ճիճուներից և օրգանիզմում ապրող այլ մակաբույծներից,
- ամրապնդել երեխաների հիշողությունն ու ուշադրությունը,
- նվազեցնել ստամոքսահյուսվածքի թթվայնությունը,
- վերականգնել նյութափոխանակությունը հյուսվածքներում,
- բուժել հազը:

Օգտակար խորհուրդներ

1. Անգինայի, լարինգիտի, ֆարինգիտի և ատամնացավի ժամանակ խորհուրդ է տրվում օրական 5-6 անգամ բերանն ու կոկորդը ողողել կերակրի սողայի լուծույթով (1-2 թեյի գդալ սողան մեկ բաժակ տաք ջրով):
2. Մրսածությունն ու գրիպը կարելի է հաղթահարել սողայի լուծույթն օրական 2-3 անգամ քիթը կաթեցնելով (չնչին քանակով սողան 1 թեյի գդալ տաք ջրով),
3. Գլխացավի դեպքում կարելի է խմել սողայի և սենյակային ջերմաստիճանի կաթի խառնուրդ:
4. Մատների թարախային բորբոքումը կա-

րելի է բուժել՝ օրական երեք անգամ 15-20 րոպե մատը սողայի լուծույթի մեջ պահելով:

5. Փոքրիկների մաշկի կարմրությունը, որն առաջանում է քրտնելուց, կարելի է անցկացնել սողայի լուծույթի թրջոցներով:
6. Ֆուրունկուլից ազատվելու համար հարկավոր է դրա վրա սողա շաղ տալ, ծածկել ալյուրի տերևով, վիրակապել և թողնել երկու օր:
7. Քիչ քանակով սողայի և ջրի խառնուրդը գերազանց միջոց է տարբեր բորբոքումների դեմ պայքարելիս: Օրինակ՝ հաճախ օգտագործվում է ծնկների, կրունկների և արմունկների կոշտացած կամ բորբոքված

մաշկը վերականգնելու համար:

8. Սոդայով 10-15 րոպե լողանք ընդունելը բավարար է արյան շրջանառությունը կարգավորելու, մաշկը փափկեցնելու և դրա վնասված հատվածները վարակից ձերբագատելու համար:
9. Ավանդական բժշկությունը խորհուրդ է տալիս միջատների խայթոցից հետո մաշկը մշակել սոդայաջրով:
10. Ամիսը մեկ-երկու անգամ ատամները սոդայով մաքրելն օգնում է ազատվել ատամնափառից՝ առանց ատամների արտաքին շերտը վնասելու:
11. Սոդան օգնում է հեշտորեն լվանալ յուղոտ սպասքը:
12. Մի քանի պտղունց չոր սոդան կարող է չեզոքացնել տհաճ հոտերը:
13. Լողավազանի ջուրն առավել երկար մաքուր կմնա, եթե յուրաքանչյուր խորանարդ մետր ջրին 1 թեյի գդալ սոդա ավելացվի:

Ուշադրություն

1. Սոդայով լուծույթ պատրաստելիս՝ ջրի ջերմաստիճանը չպետք է բարձր լինի +50 - +55°C-ից: Արդեն 3 ժամ հետո այս

լուծույթը կորցնում է բոլոր օգտակար հատկանիշները, ուստի ցանկալի է օգտագործել պատրաստելուց հետո անմիջապես:

2. Սոդայի լուծույթը հարկավոր է խմել ուտելուց 30 րոպե առաջ կամ 1-2 ժամ հետո: Այս լուծույթը թույլատրելի է ոչ ավել, քան օրը 2-3 անգամ:
3. Երկար ժամանակ սոդայի անմիջական շփումը մաշկի հետ կարող է հանգեցնել գրգռվածության ու վնասվածքների:
4. Եթե սոդան պատահաբար թափվի աչքի մեջ, կարող է հանգեցնել լորձաթաղանթի գրգռվածության, անգամ այրվածքների: Այս դեպքում հարկավոր է անմիջապես լվանալ աչքը:
5. Սոդան կարող է ռեակցիայի մեջ մտնել տվյալ պահին ընդունվող դեղորայքի հետ, հետևաբար օգտագործելուց առաջ կարևոր է բժշկի խորհրդատվությունը:
6. Ցանկալի է, որ կերակրող մայրերը և մինչև հինգ տարեկան երեխաներն ընդհանրապես հրաժարվեն սոդայի օգտագործումից:
7. Որպեսզի սոդայով լուծույթի ազդեցությունն ավելի մեծ ու արդյունավետ լինի բույսերի վնասատուների դեմ պայքարում, հարկավոր է ջրին խառնել նաև 1-2 գդալ հեղուկ օճառ:
8. Ցանկալի է սոդայով լուծույթը սարքել ոչ մետաղական և արտաքին մակերեսն անվնաս տարայի մեջ:
9. Խարույկի եզրերին լցվող սոդան թույլ չի տա, որ կրակը տարածվի:
10. 0,5 կգ սոդայի և 1 դույլ ջրի խառնուրդը թույլ է տալիս հեշտորեն ազատվել մուլախոտերից:
11. 1 թեյի գդալ սոդայի և 1,5 լիտր ջրի լուծույթը երկարեցնում է ծաղկամանում պահվող ծաղիկների կյանքը:

ՏԵՖԼՈՆ

Գիտական նվաճումները սրընթաց ներխուժում են մեր կյանք, հետևաբար նաև՝ մեր կենցաղ: Մենք էլ, կույզ գնալով առաջարկվող հարմարավետությանը, բացառում ենք մեր կենցաղն առանց լվացող-մաքրող մեքենաների ու միջոցների, սինթետիկ հանդերձանքի ու մեկանգամյա օգտագործման սպասքի, արագ սննդի ու գազավորված ըմպելիքների:

Ի՞նչ է թաքնված այդ հարմարավետության հետևում:

Հայտնի փաստ է, որ յուրաքանչյուր նյութ, որն օգտագործվում է սննդարդյունաբերության մեջ, պարտադիր պետք է որոշակի ստուգիչ տեստեր անցնի: Այս որոշումն ուժի մեջ է 1981 թ., մինչդեռ տեֆլոնը հայտնաբերվել է 1958-ին, իսկ արդեն մեր կենցաղ մուտք է գործել 50 տարի առաջ, ինչը թույլ է տալիս ենթադրել, որ այն նման հետազոտությունների չի ենթարկվել:

Այդքան շատ գովազդվող տեֆլոնը տեսրաֆտորեթիլենի առևտրային անվանումն է, օժտված է ֆիզիկական և քիմիական ուշագրավ հատկություններով: Այն սպիտակ, թափանցիկ նյութ է, ջերմա- և ցրտակայուն է (-250°C մինչև +250°C):

Տեֆլոնն օգտագործվում է ոչ միայն սննդի, այլև քիմիական և էլեկտրատեխնիկական արդյունաբերության, բժշկության և ռազմական արտադրության մեջ: Այն կիրառվում է ինքնաթիռի որոշ դետալների, համակարգչային միկրոսխեմաների, վիրաբուժական գործիքների, ատամների թելի, խցանահանների, ջեռուցման համակարգերի, ճամպրուկների, անձրևանոցների, արդուկների, էլեկտրական սալօջախի, լամպերի, ներկերի, սրճեփների, գրիլի ապարատների, ակնոցների, կոսմետիկ և լաքահան միջոցների, ֆենի, հանգստի և զբոսաշրջության համար նախատեսված հագուստի (անգամ նորածինների) արտադրությանի մեջ: Տեֆլոն են պարունակում նաև չժանգոտվող խողովակները, չկեղտոտվող գորգերն ու փափուկ կահույքը, որոնց գործվածքի երկարատև պահպանման համար կիրառվող տեֆլոնը կանխում է փոշու և կեղտի ներթափանցումը գործվածքի մեջ:

Տեֆլոնի բարակ շերտով պատվում են թավաներն ու կաթսաները, ինչի արդյունքում սրան չի կաչում սննդի և ոչ մի տեսակ: Այն կարևորագույն տեղ է զբաղեցնում ժամանակակից խոհանոցում, և այսօր հազիվ թե գտնվի մի տանտիրուհի (համենայն դեպս զարգացած երկրներում), որը կբացառի տեֆլոնե սպասքի կարևորությունը կենցաղում:

Տեֆլոնը և առողջությունը

Տեֆլոնից բխող հևարավոր վտանգների մասին հիմնականում չգիտենք կամ, որ ավելի վատ է, չենք կարևորում: Եվրոպական տարբեր երկրներում իրականացվող հետազոտությունները վկայում են, որ տեֆլոնը կարող է առաջացնել առողջական մի շարք խնդիրներ: Այն ազդում է ինը տեսակ բջիջների վրա, որոնք կարգավորում են իմունային համակարգը: Դրանից օրգանիզմում բարձրանում է խոլեստերինի մակարդակը, վնասվում է նեֆրոնի համակարգը, մեծանում չբերությանուժաղցկեղի դիսկը: Կենդանիների մոտ նկատվում են ուղեղի, լյարդի ու լեղապարկի ծավալի փոփոխություններ:

Տեֆլոնի ազդեցությունն առավել վտանգավոր է հատկապես երեխաների համար, որոնց մոտ կարող է նկատվել զարգացման ընթացքի դանդաղում: Տեֆլոնի մասնիկները կարող են առաջ բերել դեմքի դեֆորմացիա: Դրանք, ընկնելով խմելու ջրի մեջ, կարող են վնասել հատկապես հղիներին՝ հանգեցնելով նորածնի քթի և աչքերի թերությունների: Նույնիսկ տեսակետ կա, թե տեֆլոնն ավելի վտանգավոր է մարդու առողջության ու բնության համար, քան ԴԴՏ-ն՝ դիքլորդիֆենիլտրիքլորմեթան քիմիական միացությունը, որը մալարիայի մոծակի դեմ պայքարի ամենաարդյունավետ միջոցն է:

Տեֆլոնում պարունակվող բազմաթիվ թունավոր նյութեր հեշտորեն կարող են, օրինակ, թավայից թափանցել օդի, ապա

սննդի մեջ: Չտաքացրած տեֆլոնը կայուն նյութ է: Դրա թունավոր ազդեցությունը գլուխ է բարձրացնում տաքացնելուն պես: Բարձր ջերմաստիճանի պայմաններում տեֆլոնապատ ամանեղենից սկսում են արտազատվել մի շարք թունավոր նյութեր՝ պերֆտորոզանաթթու, գեկսաֆտորէթան, օգտաֆտորցիկլոբութան, տետրաֆտորէթիլեն, դեկսաֆտորպրոպիլեն: Եվ որքան հաճախ ենք տաքացնում այն, այնքան մեծանում է վտանգը:

Տեֆլոնի չևչին քանակն անգամ կարող է սպանել ընտանի թռչուններին: Գիտնականները պնդում են, որ եթե անգամ ընդհանրապես չեք օգտագործում տեֆլոնե սպասք, միևնույն է օրգանիզմում ժամանակի ընթացքում կուտակվում է այդ նյութի որոշակի քանակ՝ պայմանավորված դրա լայն

կիրառմամբ մեր շրջապատում:

Մարդու առողջության վրա տեֆլոնի ազդեցության ուղղությամբ ուսումնասիրություններն այսօր էլ դադարեցված չեն, թեև անհերքելի է, որ դրա մուտքը կենցաղ բավական հեշտացրել է մեր կյանքը: Վերադառնալ երբեմնի ավանդական թուշե թավաներին, թե օգտագործել ժամանակակից տեֆլոնե կաթսաները, յուրաքանչյուրի ընտրությունն է:

Ինչպես պաշտպանվել

Ամբողջովին հրաժարվել տեֆլոնից, իհարկե, հնարավոր չէ, սակայն հաշվի առնել որոշ խորհուրդներ ցանկալի է, մասնավորապես.

- հնարավորության դեպքում նախապատվություն պետք է տալ չժանգոտվող մետաղից, թուշից, կամ էմալապատ կաթսաներին և թավաներին,
- գնելիս պետք է համոզվել, որ տվյալ հագուստի կամ ծածկոցների բաղադրության մեջ տեֆլոն չկա,
- հարկ է խուսափել արագ սննդից կամ այնպիսի սննդամթերքներից (սրանք վաճառվում են հատկապես սուպերմարքեթներում), որոնք փաթեթավորված են տեֆլոն պարունակող թղթերով կամ տարաներով,
- պետք է հրաժարվել տեֆլոնի բաղադրիչներ պարունակող կոսմետիկ միջոցներից (դեմքի և մարմնի լոսյոններ, եղունգների լաքեր, դիմափոշի և այլն), ի դեպ, տեֆլոն պարունակվում է այն ապրանքներում, որոնց անվանումներում հանդիպում են fluoro, perfluoro, PTFE բառերը:

Մանկական տակդիրներ

Դժվար գտնվի մի մայրիկ, որը թերագնահատի մանկական տակդիրի դերը: Չէ՞ որ սրանք ժամանակ են խնայում, ապահովում են խաղաղ ու չընդհատվող քուն և մայրիկի, և փոքրիկի համար:

Տեսակները

Մասնագետները տարբերակում են միանգամյա և երկարատև օգտագործման, շնչող և չշնչող, գիշերային և ցերեկային, տղաների ու աղջիկների համար նախատեսված, նաև ունիսեքս տակդիրներ, որոնք բոլորն էլ կոնկրետ տարիքի ու քաշի երեխաների համար են:

Շնչող համարվում են այն տակդիրները, որոնցում օդն ազատորեն տեղաշարժվում է դրա բոլոր շերտերում: Բարձրորակ նյութից պիտի լինի սրանց հատկապես ներքին շերտը, որն առնչվում է երեխայի մաշկի հետ, կլանում հեղուկը՝ թույլ չտալով, որ հագուստը կամ անկողինը թրջվեն: Ցանկացած պարագայում տակդիրը չպետք է ջերմոցային էֆեկտ ունենա, ինչը նշանակում է, որ դրանից երեխայի մարմնի ջերմաստիճանն արհեստականորեն չպետք է բարձրանա:

Երկարատև օգտագործման տակդիրները շուկա են մտել համեմատաբար վերջերս: Սրանք ավելի ամուր են, հարմար և հնարավոր է օգտագործել բավականին երկար ժամանակ, քանի որ նախատեսված են լվանալու համար:

Տղաների և աղջիկների համար նախատեսված տակդիրները տարբերվում են ներծծող շերտի տեղակայությամբ: Առաջինի դեպքում դա առջևի, երկրորդի դեպքում՝ միջին հատվածում է:

Այսօր արտադրվում են նաև տակդիրներ, որոնք հեղուկը կլանում են մասամբ: Սա նախատեսված չէ նորածինների համար և ունի մեկ նպատակ, այն է՝ ստեղծել փոքրիկ անհարմարավետություն, ինչը կստիպի փոքրիկին վարժվել գիշերանոթին, թեև մասնագետների պնդմամբ միզելու ընթացքը վերահսկելը նյարդային համակարգի հասունացման ու զարգացման խնդիր է և պայմանավորված չէ տակդիր հագնելու հետ:

Մայրիկները պետք է տեղյակ լինեն, որ գոյություն ունեն նաև հատուկ, առավել առաձգական տակդիրներ՝ նախատեսված քայլել սկսող փոքրիկների համար:

Հարկավոր է.

- տակդիր գնել միայն մասնագիտացած խանութներից ու դեղատնից,
- հնարավորության դեպքում տակդիրը փոխել 2-3 ժամը մեկ,
- խուսափել հոտավետ տակդիրներից, քանի որ դրանց անգամ անուշ բույրը կարող է ավերգիա առաջացնել,
- առժամանակ հրաժարվել տակդիրի գործածումից էկզեմայի, փորլուծության կամ մաշկի կարմրության դեպքում:

Ուշադրություն

1. Պետք չէ նախապատվությունը տալ գնին կամ ապրանքանիշին: Կարևորը երեխայի տարիքին ու քաշին համապատասխան տակդիր գնելն է: Հակառակ դեպքում այն անհարմարավետության պատճառ կդառնա:
2. Փոքրիկների մաշկը նուրբ և խոցելի է: Սա նշանակում է, որ տակդիրը պիտի լինի շնչող, փափուկ և առաձգական նյութից, ինչը թույլ կտա հեշտորեն ընդունել երեխայի մարմնի ձևը:
3. Տակդիրը չպետք է սեղմի երեխայի գոտկատեղը: Հատկապես նորածինների դեպքում մաշկը կարող է բորբոքվել: Տակդիրի և գոտկատեղի միջև պետք է լինի մի մատ ազատ տարածություն: Ձգող գոտկատեղը երաշխիք չէ, որ հեղուկը դուրս չի գա:
4. Յուրաքանչյուր նոր տակդիր հագցնելուց առաջ պետք է լվանալ փոքրիկին, անհրաժեշտության դեպքում մաշկը պատել մանկական քսուքով, թողնել, որ այն ամբողջովին ներծծվի: Սա նշանակում է, որ ոչ մի դեպքում չի կարելի մոռանալ օդային լողանքի մասին:
5. Տակդիրները, որոնց պիտանիության ժամկետը հիմնականում 2 տարի է, պետք է պահել սառը և չոր տեղում:

ԳՎՅԼԱՀԱՏ ՄԱՀԱՅՈՒ

Волчеягодник смертельный

Daphne mezereum L.

Հայկական տարածությունները - անտառի յասաման, դափնյակ, կակղենիկ, կատվենիկ, մազարիոն, տերևատ

Դեղաբույսի նկարագրությունը: Գոճմակազգիների ընտանիքին պատկանող, 0,3 - 1,5 մ բարձրության թուփ է: Աճում է ենթալպյան գոտու սաղարթավոր անտառներում, հիմնականում ստվերոտ, հումուսային խոնավ հողերում ոչ մեծ բուսություններով: Վաղ գարնանը բույսի տերևազուրկ բույսի ճյուղերը ծածկվում են նուրբ, վարդալայնափայլ ծաղիկներով, որոնք ունեն վանիլի կամ հակինթի բուրբուր: Տերևները նշտարաձև են, ծաղիկները՝ փնջաձև: Պտուղը վառ կարմրավուն կորիզապտուղ է, գնդաձև, փայլուն կորիզներով, որոնք պարունակում են հեշտ ցնդող յուղ: Հասունանում է ամռան վերջին: Ամբողջ բույսը բացի ծաղիկներից ունի բնորոշ տհաճ հոտ: Գայլահատի բազմաթիվ տեսակներից միայն 5-ն են աճում մեր հանրապետությունում:

Քիմիական բաղադրությունը: Բույսի կեղևը պարունակում է դաֆնին, իսկ պտուղները՝ կոկոզին գլիկոզիդներ: Բույսի տարբեր մասերում հայտնաբերված են գորշադեղնավուն կուպր (մեզերին), ճարպայուղ (որով էլ պայմանավորված է տհաճ հոտը), դեղին ներկ, շաքար, տանիղ, ստերոիդ սա-

պոնիններ, տրիտերպեններ: Թունավոր է ամբողջ բույսը՝ ծաղիկները, տերևները, կեղևը, պտուղները և արմատը:

Բուժական նշանակությունը: Բուժման նպատակով օգտագործում են հիմնականում կեղևը և պտուղները: Կեղևը մթերում են վաղ գարնանը կամ ձմռանը, իսկ պտուղները՝ հասունանալուց անմիջապես հետո: Կեղևը մանր կտրատված վիճակում չորացնում են ստվերում, միջանցիկ քամու տակ, իսկ պտուղները՝ անմիջապես արևի տակ: Հումքը պիտանի է 2 տարի:

Ամիրդովաթը գրում է, որ բույսի տերևները, գինով կամ խաղողի հյութով օգտագործելիս, բուժում են ժանտախտը կամ առաջացնում անընկալունակ վիճակ այս հիվանդության նկատմամբ: Գայլահատն օգնում է ջրգողության, ատամի ցավի, գլխացավի, պիսակի ժամանակ, նպաստում աղիներից կլոր որդերի դուրս գալուն:

Կիրառման եղանակները: Կեղևից կամ պտուղներից եփուկ պատրաստելու համար վերցնել 20 գ հումք, 20 րոպե եռացնել 200 մլ ջրում, ըմպել 1-ական ճաշի գդալ օրը 3 անգամ: Նույն հումքերից մզվածք պատրաստելու համար վերոհիշյալ եփուկը եռացնել մինչև կես բաժին մնալը, ընդունել ջրով 1-2 կաթիլ օրը 3 անգամ: Ոգեթուրմ պատրաստելու համար 1 գ չոր կեղևահումքը թրմել մի քանի օր 64 գ 70 աստիճանի սպիրտի մեջ, ընդունել 1-2-ական կաթիլ օրը 3 - 4 անգամ: Զուրք պատրաստելու համար 5 մաս ոգեթուրմը խառնել 10 մաս վազելինի կամ կարագի հետ, օգտագործել արտաքին կիրառման ձևով:

Այլ հատկանիշներ: Գայլահատը խիստ թունավոր է: Հյութի մի կաթիլը գրգռում է մաշկը, շրթունքների վրա առաջացնում ցավոտ այտուցներ: Ավելի վտանգավոր է, երբ հյութն ընկնում է աչքերի մեջ: Պտուղները բավականաչափ քաղցր են: Թունավորումն առաջ է գալիս բույսի հետ շփվելուց, անգամ սենյակում դրված ծաղիկների հոտից: Գայլահատով թունավորվածների մոտ նկատվում են ընդհանուր թուլություն, քնկոտություն, ապաթիա, նոդկանքի զգացում:

Ուշագրավ է, որ մարդու համար խիստ թունավոր այս պտուղները հաճույքով ուտում են որոշ թռչուններ և տարածում բույսի սերմերը: Ի դեպ, գայլահատի թփերին անասունները խուսափում են մոտենալ:

Գայլահատը դեկորատիվ և մեղրատու բույս է, այն կարիք ունի պաշտպանության, քանի որ նրա արեալներն այնքան էլ մեծ չեն:

Արշավիր Թորոսյան
Հայաստանի դեղաբույսերը
Երևան, 1983

Դպրոցական Էթիկետ

Ինչպես յուրաքանչյուր կազմակերպությունում, դպրոցում ևս գոյություն ունեն վարքաձևի ընդունված նորմեր, որոնց պարտադիր պետք է հետևեն և աշակերտները, և ուսուցիչները: Սա արվում է կրթությունն առավել արդյունավետ և հաճելի դարձնելու համար:

Աշակերտը պարտավոր է.

- դպրոց գնալ մաքուր հագուստով, հարդարված մազերով, տվյալ օրվա հանձնարարություններն ամբողջովին կատարած,
- ունենալ դպրոցական պայուսակ՝ համապատասխան իրերը խնամքով դասավորված,
- դասին ներկայանալ ժամանակին, իսկ ուշանալու դեպքում ներողություն խնդրել, ապա նաև՝ թույլտվություն դասին ներկա գտնվելու համար,
- մոտենալ դասասենյակ ողջունել բոլորին,
- ինչ-որ բան հարցնելու կամ ինչ-որ հարցի պատասխանելու համար ձեռք բարձրացնել և սպասել թույլտվության (ոչ մի դեպքում չի կարելի անկանոն շարժումներով թափահարել ձեռքը, առավել ևս տեղից բղավել),
- խնամքով վերաբերվել անձնական և դպրոցական գույքին, հետևել անվտանգության կանոններին:

Աշակերտն իրավունք ունի.

- բարենպաստ միջավայրում ստանալու լիարժեք կրթություն,
- հայտնելու սեփական կարծիքը ցանկացած երևույթի նկատմամբ,
- պայքարելու իր ճշմարտացիությունն ապացուցելու համար,
- օգտվելու դպրոցական հոգեբանի ծառայությունից,

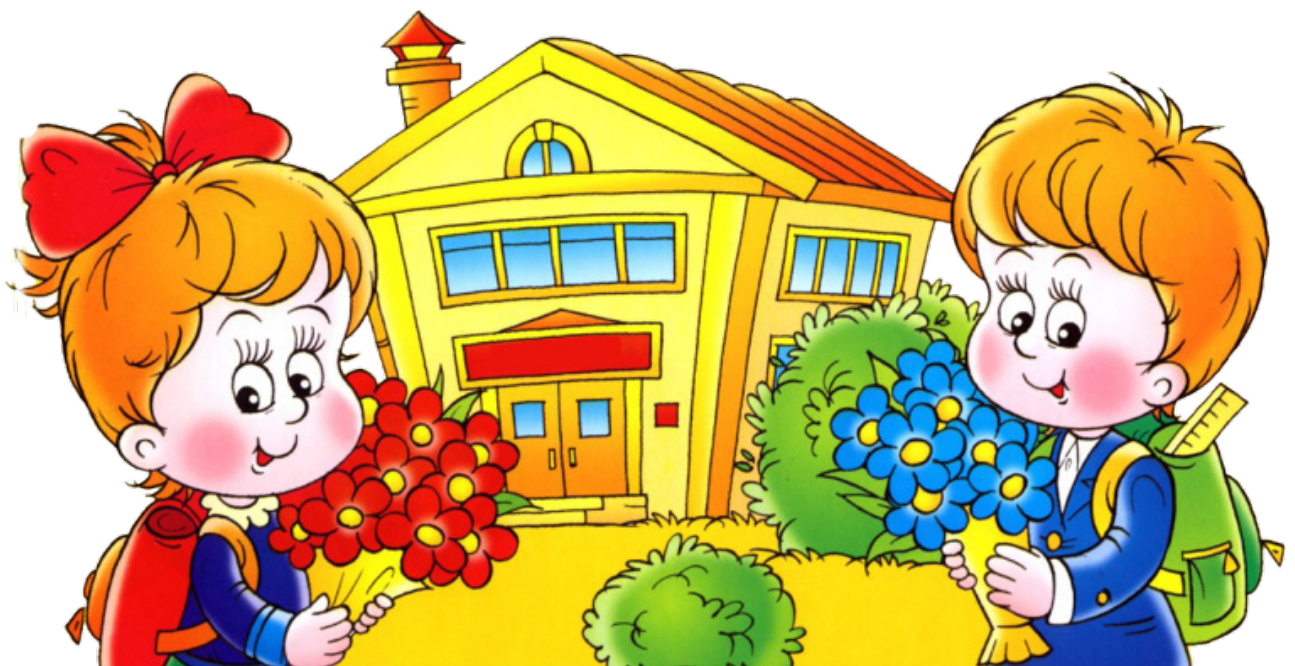
- դասամիջոցին ազատ տեղաշարժվելու դպրոցի ներսում:

Ուսուցիչը պարտավոր է.

- հարգել աշակերտի անձը,
- լսել երեխայի տեսակետը, ապա նաև քննարկել դրա ճիշտ կամ սխալ լինելը,
- դասն ավարտել զանգը հնչելուն պես՝ չսահմանափակելով աշակերտի հանգստի ու սնվելու ժամանակը:

Տնօրինությունը պարտավոր է.

- ապահովել առողջ և մաքուր միջավայր (հատկապես ճաշարանում և սանհանգույցում), դասասենյակներում պատշաճ լուսավորություն, ձմռանը՝ շինությունում նորմալ ջերմաստիճան, առողջ սնունդ,
- բացառել թույլատրելի նորմից բարձր աղմուկը:

Ճաշարանում

Դպրոցում սա այն վայրն է, որը միշտ մարդաշատ է, քանի որ գրեթե բոլորը ճաշարանից օգտվում են միևնույն ժամանակ: Հետևաբար հարկավոր է հետևել մի քանի կանոնների.

- անգամ չափից դուրս քաղցած լինելու դեպքում չի կարելի մյուսներին հրելով առաջ անցնել՝ սեղանի շուրջ առաջինը տեղավորվելու համար,
- անհրաժեշտության դեպքում հարկավոր է հերթ կանգնել՝ հարգելով մյուսների իրավունքները ևս,
- զգուշություն պետք է պահպանել տաք ուտեստներ ուտելիս, նաև դանակ-պատառաքաղից օգտվելիս՝ չվնասելու համար իրենց և մյուսներին:

Ուշադրություն

- Եթե թույլատրվում է դպրոցում հեռախոս ունենալ, ապա դասաժամին այն պետք է անջատված լինի կամ գոնե ձայնն իջեցրած:
- Ճիշտ չէ դասերին ներկայանալ պատռած ջինսերով, տոպերով կամ տոնակա սանրվածքով:
- Մինչև դասերի ավարտը չի կարելի դպրոցից հեռանալ առանց ուսուցչի կամ բուժքրոջ թույլտվության:
- Դասամիջոցին չի կարելի աղմկել, նստել պատուհանագոգին, վազել միջանցքում (առավել ևս՝ ձեռքում սուր առարկաներ), սահել բազրիքների վրայով, վիճել: Դա ոչ միայն գեղեցիկ չէ, այլև վտանգավոր է: Փոխարենը կարելի է խմբային ինտելեկտուալ կամ զվարճալի խաղեր կազմակերպել:

Պայուսակներ

«Շանել» նորաձևության տոննս ինչպես միշտ, այս տարի ևս հանրության ուշադրությանը ներկայացրեց ամենատարբերվող և թրենդային՝ ակարդիոն պայուսակը:

Այս աշնան ամենանորաձև պայուսակների շարքը լրացրեցին նաև մորթյա պայուսակները՝ զանազան գույների և զարդանախշերի համադրությամբ:

Պայուսակները կարող են լինել ամենատարբեր գույների՝ հյուսված դեղինից մինչև վարդագույն, սառը մոխրագույնից մինչև կարմիր ու շագանակագույն:

Այս աշունը թերևս կլինի ամենայնորինակը թե՛ գունային, թե՛ զարդանախշային զանազանության և ընդգծվածության շնորհիվ: Մեր փոքրիկ հողվածում կփորձենք ներկայացնել այս աշնան նորաձևության ամենահատկանշական միտումները:

Սկսենք փրիկներից: Այս աշնան ամենատարածված փրիկները վստահաբար կլինեն լեոպարդի և վագրի փրիկները, որոնք աչքի կընկնեն ամենատարբեր մատուցումներով: Դրանք կզարդարեն ամեն ինչ՝ կիսաշրջագծեստներից մինչև աշնանային վերարկուներ, գլխարկներից մինչև պայուսակներ և կոշիկներ:

Այս աշնան Ձեր զգեստապահարանի հաջորդաձևաակտուալնմուշը կլինի մորթին: Մորթուց և մորթյա դետալներով ամեն ինչ նոր շունչ ու ընդգծվածություն կհաղորդի Ձեր տեսքին: Դիզայներների աշխատանքներում մորթյա պայուսակները, դրամապանակները, գլխարկները և, իհարկե, մուշտակները ներկայացված էին և՛ բնական գույներով, և՛ զանազան գունավոր նախշազարդերով:

Այս աշնան ամենաթրենդային գույներն են դեղինն իր գրեթե բոլոր երանգներով և վարդագույնն իր միլլենիալ և բաց երանգներով: Համաշխարհային մոդելավորողների աշխատանքներում այս երկու գույները հաճախ կարելի է հանդիպել տարբեր փրիկների և նախշերի համադրությամբ:

Այս աշուն նորաձևությունն է վերադառնում կապույտի թանաքագույն երանգը, որը կրկին շատ հաճախ կարելի է տեսնել լեոպարդի փրիկների հետ համադրված:

Կոշիկ

Ի տարբերություն նախորդ տարվա, աշնանային կոշիկներն այս տարի ավելի զուսպ են և մինիմալիստական: Սակայն այս տարի ևս դրանք հիմնականում զարդարված են փոքրիկ, բայց աչքի զարնող զարդանախշերով՝ պատրաստված մետաղական կամ մորթյա դետալներով, մարգարիտներով կամ բյուրեղյա քարերով:

Տղամարդկանց Նորաձևություն

Ինչպես կանանց, այնպես էլ տղամարդկանց նորաձևությունն այս տարի հագեցած է փրինթների ու գույների լայն ընտրությամբ:

Տղամարդկանց հագուստում ակնհայտ թրենդներ են կրկին լեռնաբարձի, ինչպես նաև օձի փրինթները:

Մետաղական գույներով և կտորներով պատրաստված բաճկոնները, տաբատներն ու կոշիկներն այդ տարվա տղամարդկանց նորաձևության հիթերն են: Մետաղական կապույտը, արծաթագույնն ու ոսկեգույնը, սևն ու բաց վարդագույնը թելադրող կլինեն տղամարդկանց այս տարվա աշնանային զգեստապահարաններում:

Դիզայներները ոգեշնչվում են քաղաքային, սպորտային և կոմբոյական ոճերից՝ ստեղծելով ժամանակի շնչին համապատասխանող տղամարդու հագուստ:

Նորաձևություն են վերադարձել հովարավոր գլխարկները, ինչպես նաև կոմբոյական ցիլինդրները:

Կոշիկ

Տղամարդկանց կոշիկներն այս տարի ունեն ավելի դասական միտում, սակայն դեռևս նկատվում են սպորտային մոտեցման նմուշներ: Դրանք հիմնականում միատոն են կամ որևէ փրինթով զարդարված: Կոշիկների գերիշխող գույնը սևն է:

Պայուսակ

Տղամարդկանց պայուսակները հիմնականում միատոն են և մինիմալիստական՝ առանց զարդանախշերի ու դետալների: Կրկին նորաձև են կոմբոյական ծոպավոր պայուսակները:

Դիանա Գևորգյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

2018 թ. ԵՐՐՈՐԴ ԵՌԱՄԱՅԱԿԻ ՄԱՐԶԵԹԻՆԳԻ ԵՎ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԱՅԻՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ	2
ՕՐԳԱՆԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴ.....	8
ԷՅ-Ի-ՋԻ ՍԵՐՎԻՍ ՄՊԸ. ԱՌԱՎԵԼԱԳՈՒՅՆ ԶԳՈՆՈՒԹՅՈՒՆ ԶԵՌՈՒՑՄԱՆ ՍԵԶՈՆԻՆ.....	10
ՏԱՐԱԾՔՆԵՐ, ՈՐՏԵՂ ԾԽԵԼՆ ԱՐԳԵԼՎԱԾ Է ԾԽԵԼՆ ԱՐԳԵԼՈՂ ՕՐԵՆՔՆԵՐԸ ՆՊԱՍՏՈՒՄ ԵՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆԸ.....	14
ԹԱՄԱՐԱ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ.....	18
ՊՈԼԻՄԵՐԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼՔ ԿԱՄ ԱՇԽԱՐՀՆ ԱՌԱՅ ՊՈԼԻՄԵՐԻ.....	20
ՍՈՂԱ.....	22
ՏԵՖԼՈՆ.....	24
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՏԱԿԴԻՐՆԵՐ.....	26
ԴԵՂԱԲՈՒՅՍԵՐ.ԳԱՅԼԱՀԱՏ ՄԱՀԱՑՈՒ.....	27
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԷԹԻԿԵՏ.....	28
ՆՈՐԱԶԵՎՈՒԹՅՈՒՆ.ԱՇՈՒՆ 2018.....	30

Հասցեն՝ Դավիթ Անհաղթ 23, 3-րդ հարկ
Թեժ գիծ՝ (010) 24-92-04
E-mail: info@armconsumer.am;
nationalconsumerassociation@yahoo.com
URL: <http://www.armconsumer.am>

Տպաքանակը՝ 2000: Ծավալը՝ 2 մամուլ
Տպագրվել է ՏՊԱՐԱՆ ԷՅ ԷՄ տպագրատանը
Բաժանվում է անվճար
Գրանցման վկայականը՝ 2215
Հղումը ՍՊԱՌՈՂ-ին պարտադիր է

+ 374 10 23-93-27

+ 374 10 29-75-31

aeg@aegservice.am

Ներտնային գազասպառման համակարգերի
տեխնիկական սպասարկման
ծառայությունների մատուցում

Մեր աշխատանքը Ձեր անվտանգության երաշխիքն է

www.aegservice.am

www.armconsumer.am